naš tednik

LETO XXVII — Številka 48 27. novembra 1975 Cena 4.— šil. P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Manjšina tudi v proračunski debati

5,42 milijard šilingov znaša redni proračun dežele Koroške za leto 1976. Izredni proračun pa predvideva 395 milijonov šilingov izdatkov, dohodkov pa le 18 milijonov. Torej znaša primanjkljaj 377 milijonov. To vsoto bo treba na nek način tudi kriti: deželni finančni referent Hans Schober (SPÖ) bo ta denar skušal najti na kapitalnem trgu v obliki kreditov.

Že pred proračunsko debato je bilo jasno, da bo tudi ÖVP privolila proračunu, čeprav je v debati ostro kritizirala finančno politiko SPÖ tudi na zvezni ravni. Na Koroškem pa je finančni referent Schober neosporavan in je že od prejšnjih proračunov znan zaradi svojih izjav, v katerih prikaže finančni položaj brez vsakega olepšavanja. Tokrat so mu govorniki ÖVP očitali, da dežela v prejšnjih letih ni varčevala in si na ta način prihranila nekaj milijonov za slabše čase. Schober: V prejšnjih letih mi v deželnem zboru nihče, tudi noben zastopnik ÖVP ni rekel, da moramo varčevati.

Že kar prvi dan v proračunski debati so se poslanci ukvarjali z manjšinskim vprašanjem. Konkretni povod za to debato so bile zadnje akcije neznanih storilcev po južnem Koroškem. Poslancem ÖVP je odgovoril deželni glavar, da nima tajnih načrtov v zvezi z manjšinskim vprašanjem, ter da zadostno informira druge stranke, ki so tudi soudeležene pri raznih razgovorih. Omenil je, da je komisija juristov izdelala osnutek zakona za štetje posebne vrste, da je manjšinski pospeševalni zakon skoraj gotov, da se bodo o njem dokončno zmenili prihodnji četrtek juristi treh strank ter da bodo decembra razgovori šefov treh strank o tem problemu. Tudi načrtovanje terminov se je že nadaljevalo.

Deželni glavar je omenil tudi, da namerava zunanji minister dr. Erich Bielka-Karltreu imenovati novega generalnega konzula za Ljubljano. Na to mesto, ki je od upokojitve dr. Heinricha Riesenfelda bilo nezasedeno, favorizirajo socialisti koroškega jurista dr. Walterja Lichema.

Wagner je dejal tudi, da demontiranih tabel po južnem Koroškem ne bodo obnovili. Hkrati je apeliral na koroško prebivalstvo, naj pomaga pri izsleditvi storilcev.

Osrednji odbor Narodnega sveta k mazaškim akcijam zadnjih dni:

Odgovornost za radikalizacijo nosi zvezna vlada!

V noči od petka na soboto so v občini Železna Kapla bili na delu neonacistični elementi. Cilj doslej osebno neznanih storilcev so bile slovenske ustanove in privatna imovina koroških Slovencev ter cerkev. Storilci so pomazali posojilnico, kmečko-gospodarsko zadrugo, cerkev in hiši zavednih Slovencev Petra Kuharja in njegove sestre Brede Županc s številko 7 ter z enim oz. več vprašaji. Policija storilcev ni izsledila.

Šef Kärntner Heimatdiensta Feldner pa je v intervjuju za radio trdil, češ da ni izključeno, da so bili na delu slovenski provokaterji, ki hočejo ščuvati proti Nemcem. Že akcijo nekaj dni poprej je Feldner porinil v čevlje „slovenskim ekstremistom“.

Deželni glavar Wagner pa je apeliral na prebivalstvo, naj pomaga pri izsleditvi storilcev. Dejal je tudi, da na Koroškem v demokratični družbi sme vsak povedati in zapisati svoje mnenje, če je v skladu z zakonskimi določili. Da znotraj Wagnerjeve stranke SPÖ tako zadržanje, namreč da se kdo zavzema za pravice koroških Slovencev, naleti na hud odpor in da ima dotični v takem primeru znotraj stranke težave, je Wagner očitno pozabil povedati.

Za NSKS je izjavil tajnik Filip Warasch, da je za akcije odgovorna zvezna vlada, ki zavlačuje izpolnitev določil člena 7 državne pogodbe.

Poročilo predsedstva, akcije proti ugotavljanju manjšine in organizacijska vprašanja so bile glavne teme zadnje seje osrednjega odbora Narodnega sveta koroških Slovencev v ponedeljek zvečer v Mohorjevi. Odbornikom sta poročala predsednik dr. Joško Tischler in osrednji tajnik Filip Warasch. Seje osrednjega odbora so se udeležili izvoljeni zastopniki vseh dvojezičnih občin na Koroškem. V zvezi z zadnjimi mazaškimi akcijami po južnem Koroškem je sklenil osrednji odbor soglasno sledečo izjavo:

„Osrednji odbor Narodnega sveta koroških Slovencev soglasno potrjuje sklep predsedstva Narodnega sveta, da prepreči nameravano ugotavljanje manjšine z vsemi legalnimi sredstvi, ki so na razpolago.

Za rešitev manjšinskih vprašanj je ugotavljanje manjšine absolutno neprimerno sredstvo, pomeni prekršitev tozadevnih konvencij za zaščito manjšinskih pravic in ga demokratične vlade odklanjajo.

V koroškem ozračju pa bi tako ugotavljanje privedlo do trajnega narodnostnega boja in efektivno ni nič drugega kot uradna likvidacija manjšine.

V zvezi z mazaškimi akcijami in demontažo krajevnih napisov v zadnjih dneh pa se zavaruje osrednji odbor Narodnega sveta koroških Slovencev proti poizkusu, da bi slovenskim krogom podtaknili odgovornost za takšne akcije ter ponovno in izrecno ugotavlja, da nosijo odgovornost za radikalizacijo na južnem Koroškem avstrijska zvezna vlada in v parlamentu zastopane tri stranke. Neodgovorni sklep, ki so ga dosegli preko glav prizadetih avstrijskih državljanov slovenske materinščine, da izvedejo ugotavljanje manjšine, je skupno z zamudnim in nekonsekventnim izvajanjem določil državne pogodbe resnični vzrok za nemir na Koroškem, ki traja zdaj že leta.

Osrednji odbor NSKS svari zvezno vlado pred nadaljevanjem dosedanje poti v manjšinskem vprašanju, katere vrhunec je poizkus, da se s pomočjo ugotavljanja manjšine prepusti slovenska manjšina likvidaciji. Zaradi tega poziva vse demokratične sile v Avstriji in tiste, ki se zavedajo odgovornosti, naj izrazijo svojo solidarnost s slovensko narodno skupnostjo na Koroškem, da more le-ta ohraniti in razvijati svojo narodno identiteto.“

Kreisky: „Krivda leži nedvomno pri nas“

Edino odprto vprašanje v odnosih z Jugoslavijo so še vedno nerešena določila iz državne pogodbe, je dejal zvezni kancler Bruno Kreisky v predavanju pred avstrijsko-italijanskim društvom. „Krivda leži nedvomno pri nas,“ je dejal kancler. Avstrijska zvezna vlada je napravila poizkus, pač pa je ta poizkus propadel, ker vladna stranka ni poskušala priti v parlament do skupne rešitve, je menil Kreisky, ki je način sklepanja zakona o dvojezičnih napisih označil kot napako stranke in tudi kot svojo osebno napako. Zdaj je treba nadoknaditi, kar je zamujenega. Težave vidi kancler v nesporazumih, deloma pa tudi v strahu med prebivalstvom, vendar ta strah ni upravičen. Preglavice dela kanclerju tudi dejstvo, da „zelo borbeni mladi ljudje vidijo sedaj vzrok za aktivnosti“.

Da bi bila napaka kanclerja in tudi njegove stranke, če bi rešili določila člena 7 drž. pogodbe brez prizadete manjšine, Kreisky ni omenil.

Kaj je s kažipoti v občini Št. Jakob?

V teku mazaške akcije zadnjega tedna so bili pomazani v območju občine Št. Jakob tudi nekateri leseni kažipoti. Omenjene kažipote je napravila v lastni režiji občina Št. Jakob, napisi sami pa so bili zgolj nemški, ne glede na to, da obstaja zakon o dvojezičnih napisih, ki pravzaprav velja tudi za občine. Za tako „nadutost“ se namreč nihče ni brigal. Leseni kažipoti naj bi pomagali pri orientaciji znotraj občine in kažejo na razne vasi in zaselke. Toda občine očitno ne moti, da so napisi enojezični, saj občino tudi ni motil lastni zemljevid, kjer so imena vasi prav tako bila zapisana le po nemško.

Leseni napisi pa so motili nekoga drugega: okrajno glavarstvo namreč je prekrižalo račune tistih, ki so se razveseljevali nad lepimi nemškimi napisi. In je odločilo, da morajo ti napisi proč. Ta odlok je okrajno glavarstvo tudi sporočilo občini Št. Jakob. Toda table še vedno stojijo, občina pa je vložila priziv proti odloku okrajnega glavarstva.

Po nepotrjenih vesteh namerava občina čakati tako dolgo z odstranjevanjem napisov in kažipotov, da se bo ta problem sam od sebe rešil.

Osnutek za ugotavljanje manjšine končan

Novi avstrijski zakon o manjšinah, katerega osnutek zdaj pripravljajo strokovnjaki, bo zajemal novelirana določila o popisu prebivalstva, o uporabi jezika v sodstvu, o dvojezičnih napisih, o uporabi jezika v službene namene in tako imenovani zakon o napredovanju manjšin, poroča Tanjug.

Po besedah šefa ustavne službe v uradu avstrijskega zveznega kanclerja dr. Willibalda Pahra bo sprejetje tega novega zakona, katerega osnutek bodo pripravili do spomladi prihodnjega leta, pomenil v določenem pomenu širšo osnovo za uresničevanje 7. člena državne pogodbe.

Državne pogodbe najbrž ne bodo uresničevali po teritorialnem načelu, temveč bo nekako povezana s „številčnostjo“ manjšine. Povsem gotovo pa je, da bo poseben popis.

Po besedah dr. Pahra pričakujejo od tega popisa „posebne vrste“, da bodo zbrali podatke o naseljenosti avstrijskega ozemlja z narodnostnimi skupinami. Popis bodo opravili tako, da bo za območje vse države Avstrije veljal „splošen, normalen“ popis, za posamezne pokrajine — Koroško in drugo — pa še poseben, tajen popis, pri katerem naj bi prebivalstvo navedlo, kateri „družinski jezik“ uporablja.

Ta poseben popis je tajen, pravi dr. Pahr, da ne bi mogli reči, da „delajo krivico“, z njim pa naj bi predvsem ugotovili, „kateri jezik govore Avstrijci“. Zbrane statistične podatke bi uporabili kot „orientacijo“ za ureditev dvojezičnih topografskih napisov na Koroškem, v določeni meri pa bi bili tudi v pomoč pri drugih manjšinskih rešitvah.

Dr. Pahr je izrazil prepričanje, da bodo „načeloma“ tudi gradiščanske Hrvate tretirali po novih zakonskih določilih enakopravno s koroškimi Slovenci.

Dr. Pahr je priznal, da so glede teritorialnega načela za uresničevanje državne pogodbe očitno mnenja med manjšinama in vlado različna, in odločno poudaril: „Menimo, da državna pogodba ne precizira teritorija, temveč zgolj govori o slovenskem, hrvaškem in mešanem območju. Približno je znano, kje je to območje, danes pa je treba poiskati pot, da bi ga natanko določili.“

Ko so ga vprašali, kaj bi se zgodilo, če manjšini kakorkoli zavrneta popisovanje ali ugotavljanje, proti čemur sta že davno povzdignili glas, je dr. Pahr odvrnil, da bi bilo to „zelo slabo, da bi to pomenilo nesrečo“.

Vojni zločinec Gogl pred sodiščem

Johann Vinzenz Gogl, blockführer v koncentracijskem taborišču Mauthausen, sedi na Dunaju ponovno na zatožni klopi. Gogla obtožujejo, da je pognal v smrt številne nizozemske padalce, s tem da jih je pognal z grožnjami in z bičem v električni plot z visoko napetostjo, da jih je mučil do smrti v kamnolomu ali pa je pustil, da jih je neki boksar pobil do smrti. Več jetnikov je tudi obupanih prekoračilo tisto mejo, za katero so stražarji brez opozorila streljali nanje.

V procesu, ki bo trajal predvidoma 14 dni, je nastopilo mnogo prič, ki so Gogla močno obremenile. Obtoženec sam pa je dejal, da je bil pač samo majhen pisarniški pomočnik, ki nobenemu ni storil kaj žalega. Priče pa so soglasno izjavile, da je Gogl bil najbolj neusmiljen stražar in paznik. Jetniki so svarili drug drugega pred njim s posebno melodijo: „Alle Vöglein sind schon da“. Če so jetniki slišali to melodijo, so vedeli, da bo tisti dan zopet pomenil za več od njih smrt. Gogl sam pa molči k tem očitkom.

Vinzenz Gogl je že enkrat stal pred sodiščem in bil obsojen, toda zaradi formalnih napadov je vrhovno sodišče obsodbo razveljavilo. Pri procesu samem pa se porotniki kljub žalostni vsebini šalijo med seboj, prisedniki pa med obravnavo navadno spijo.

V kratkem se bo v ZRN začel proces proti več vojnim zločincem, med katerimi je tudi neka Avstrijka.

Uradno se šteje ŽIVINA, mi pa smo LJUDJE!

GOSPODARSTVO:

Reforma tržnih zakonov za kmetijstvo

Tretja vlada kanclerja Kreiskega se je na poti reform družbenega življenja lotila tudi agrarnega vprašanja. Komaj dvanajst dni za tem, ko je kancler Kreisky v parlamentu deponiral program svoje vlade do leta 1979, so bile v tem programu predvidene reforme precizirane v nekaterih svojih detajlih. Ti detajli se zaenkrat nanašajo na dosedanje tako imenovane kmetijske tržne zakone, ki so kot ustavni zakoni v veljavi od leta 1951 naprej. Njihovo jedro so od tedaj naprej dejavni skladi za gospodarstvo z mlekom, za gospodarstvo z žitom in na promet z živino. Vladni osnutek reforme na trgu s temi pridelki predvideva odpravo teh skladov.

Zakaj? — To je prvo vprašanje. Do teh zakonov je prišlo v času, ko je šlo za to, kako zagotoviti oskrbo prebivalstva z osnovnimi živili, se pravi z mlekom, kruhom in mesom v času, ko je le-teh v Avstriji in širom Evrope primanjkovalo. Skladi imajo po teh zakonih status javnopravnih ustanov z zagotovljenim dalekosežnim financiranjem, je hotel zakonodajalec na eni strani zagotoviti oskrbo prebivalstva z prej omenjenimi živalmi po znosnih, državnoenotnih cenah, na drugi pa je hotel dati kmetom pobudo za večanje proizvodnje in produktivnosti.

Dolga leta so omenjeni zakoni njim dano nalogo izpolnjevali. Po malem pa se je v javnosti pričel porajati odpor tako proti konstrukciji skladov kot tudi proti vsebini njihove dejavnosti. Postali niso le ustanove z čedalje dražjo upravo, postali so tudi predmet stalnih konfliktov v notranjepolitičnem življenju, zlasti med socialnimi partnerji. ÖVP jih je smatrala in jih smatra za svojo domeno in kot ustanove, s katerimi urejuje svoje finance, kajti razsodišče parlamenta za kontrolo poslovanja državnih ustanov nima pravice vpogleda v poslovanje teh skladov, čeprav ima le-to obseg več deset milijard šilingov.

Poleg tega postaja njihova funkcija čedalje večja coklja na področju urejanja trga z mlekom, žitom in živino. Veljavnost omenjenih zakonov je — ker imajo ustavni značaj — vezana na dvotretjinsko večino parlamenta tako kar tiče njihove spremembe kot tudi njihovega podaljšanja. Zato sta njihovo spremembo ali podaljšanje bodisi ÖVP ali pa SPÖ vedno spet v svoj prid junktimirali z drugimi zakonodajnimi vprašanji.

Sedaj, ko bo zadnje podaljšanje veljavnosti tržnih zakonov poteklo s 30. junijem 1976, bije verjetno tudi omenjenim skladom zadnja ura. SPÖ in FPÖ, ki imata 103 poslance v parlamentu, nista več za podaljšanje, ÖVP s svojimi 80 poslanci pa jih ne more podaljšati. S tem bodo sedanji kmetijski tržni zakoni prihodnje leto — to je po 25 letih — razveljavljeni, na njihovo mesto pa bodo stopili zakoni, ki jih bo SPÖ s svojo večino v parlamentu sama sklenila.

In drugo vprašanje: Kako bo šlo naprej?

Ko predlog za podaljšanje kmetijskih tržnih zakonov ne bo dobil pristanka dveh tretjin poslancev, bodo le-ti razveljavljeni. Na njihovo mesto bodo potem stopili novi zadevni zakoni, ki jih bo parlament sklenil z navadno večino in jih — če bo treba — tudi z isto večino spremenil. Z drugimi besedami: SPÖ bo najmanj do jeseni 1979 trg s kmetijskimi pridelki urejala po svojih predstavah in po predstavah sindikatov, tako v pogledu na njihove cene kot v pogledu na njihov uvoz in izvoz. S tem bodo odpravljena dosedanja dolgotrajna, večkrat brezplodna pogajanja v upravi skladov, ki so ovirala možnost tekočega urejanja in odpravljanja nastalih problemov zlasti na trgu z mlekom in mesom. Pristojnosti skladov bo prevzel minister za kmetijstvo, ki bo nasproti parlamentu edini odgovoren za izvajanje zakonov.

Kakor je zaenkrat predvideno, bo novi sistem urejanja cen omenjenih kmetijskih pridelkov na trgu z njimi baziral na zakonu, ki bo ministra za trgovino, obrt in industrijo opolnomočil, da lahko določa cene, ki jih bodo plačali konzumenti za izdelke teh pridelkov. Po njih se bodo torej ravnale odkupne cene za mleko in žito ter za govedo in prašiče.

Prve reakcije na zadevni osnutek zakona, ki je bil razposlan uradnim poklicnim zastopnikom v oceno, so dokaj različne. Za osnutek sta sindikalna zveza in svet delovnih zbornic, proti pa sta kmetijska zbornica in zvezna gospodarska zbornica, obe domeni ÖVP. Kakšna bo končna formulacija zakonov, je spričo tega odprto vprašanje, čeprav je še sedaj jasno, da bo 25-letni sistem pospeševanja ostalega trga s kmetijskimi pridelki 30. junija 1975 pokopan.

Juan Carlos I. za pravice manjšin

Juan Carlos, burbonski princ in od diktatorja Franca izvoljeni naslednik kot španski vladar, je bil zaprisežen kot novi španski kralj. Že zadnje tedne, ko je Franco bil neozdravljivo bolan, je izvajal Juan Carlos posle prvega moža v Španiji.

Diktator sam je bil pokopan v mavzoleju, ki ga je pustil napraviti za žrtve španske državljanske vojne. — Na slovesnosti pogreba in zaprisege je bilo navzočih tudi precej gostov-državnikov, med njimi tudi čilenski predsednik Pinochet. Ker je le-ta v neki izjavi označil demokracije, kot danes eksistirajo, kot zastarele ter da hoče v Čilu ustanoviti „novo demokracijo“, in ker je razen tega izjavil, češ da v Čilu ni političnih jetnikov, je več drugih zastopnikov demokratičnih držav grozilo, da bo odpotovalo, če Pinochet še nadalje ostane v deželi. Nakar je moral čilenski državni šef predčasno odpotovati.

Že v svojih prvih izjavah si je španski kralj Juan Carlos I. — tako je sedaj njegovo oficialno ime — skušal zasigurati simpatije manjšin, ko je odredil, da se odslej smejo manjšinski jeziki, ki so bili za časa Franca prepovedani, zopet uporabljati tako v šoli kot tudi v uradih.

Skupina žena, katerih možje so iz političnih razlogov v zaporih, je zahtevala amnestijo za Francove nasprotnike. Pomilostitev teh 2000 jetnikov naj bi bila dokaz, da besede ne ostanejo besede, so poudarile žene jetnikov.

Zapadno časopisje sedanje stanje v Španiji ocenjuje kot šanso za prehod iz diktature v demokracijo — brez prelivanja krvi.

V zvezi z manjšinskimi pravicami je Juan Carlos še posebej omenil položaj manjšin v Jugoslaviji kot vzgleden.

Kurt Waldheim se pogaja v Siriji

Generalni sekretar združenih narodov Kurt Waldheim, ki se je sestal s sirskim predsednikom Asadom, je na Golanu, kjer je bil na inšpekciji mirovnih sil OZN, izjavil, da želi s svojo turnejo začeti proces pogajanj na Bližnjem vzhodu. Izrazil je prepričanje v uspeh pogajanj in obnovitev ženevske konference.

Waldheim se je pogovarjal s sirskim zunanjim ministrom Hadamom, pozneje pa se je sestal tudi s predstavnikom palestinske osvobodilne organizacije Jaserjem Arafatom. O podrobnostih teh pogovorov ni poročil. Dejstvo pa je, da je palestinski vodja pred srečanjem z Waldheimom obiskal predsednika Asada in vodil sestanek izvršnega odbora palestinske osvobodilne organizacije. To pomeni, da se Waldheimova turneja ne omejuje samo na podaljšanje mandata modrih čelad na Golanu. Arabski komentatorji menijo, da tudi po pogovoru med Asadom in Waldheimom ni mogoče pričakovati dokončnih sklepov. Z drugimi besedami, pričakati bo treba, da bo Waldheim najprej obšel vso regijo in se pogovoril z najvišjimi arabskimi in izraelskimi voditelji ter jih seznanil s stališči ter šele nato dovolil objaviti morebitno sporočilo o podaljšanju mandata sil OZN.

Pričakujejo, da bo Sirija ponovno podaljšala mandat, vendar zdaj ne za šest mesecev, marveč le za dva ali tri.

Sporazum o predoru skozi Karavanke

Na Bledu so podpisali zapisnik o sklepih s prve seje tehnično finančne mešane avstrijsko-jugoslovanske podkomisije za izgradnjo karavanškega predora. Obe strani sta se končno sporazumeli, naj bo ta pomembni objekt lociran na sektorju Podrožca—Hrušica. Predor sam bo dolg 7,5 km, oddaljen 1,7 km severno od Hrušice. Na avstrijski strani bo dolžina predora 4 km. Dogovorili so se, da naj bi bila propustnost 1800 vozil na uro in na tej osnovi naj bi bila tudi izdelana ekonomska študija. Glede financiranja tega objekta pa niso prišli daleč. Jugoslovanska delegacija je imela predloge, avstrijska pa ne. Zato so se dogovorili, naj bi jugoslovanske predloge čimprej proučili tudi avstrijski strokovnjaki, nato pa naj bi o tem razpravljali na prvi prihodnji seji, ki bo v začetku prihodnjega leta v Avstriji.

Vodja jugoslovanske delegacije inž. Lojze Blenkuš je ocenil rezultate seje podkomisije kot zelo pozitivne, edino finančno rešitev bo treba pospešiti.

Kreisky skuša omiliti svoje očitke proti Simonu Wiesenthalu

Na izjave poslanca Scrinzija je ostro reagiralo vodstvo FPÖ in se je preko svoje tiskovne službe distanciralo od koroškega podedovalnega teoretika. V tiskovnem poročilu je zapisano, da je Scrinzi zastopal v svojih izjavah kolektivno krivdo vseh, ki so v drugi svetovni vojni na strani Hitlerja nosili orožje. Scrinzi je razposlal protiizjavo, kjer pravi, da tega nikoli ni storil.

Očitno je vendar, da bo konflikt med Petrom in Scrinzijem še nadalje nudil dovolj snovi za diskusijo.

Zvezni kancler Kreisky sam pa je medtem omilil svoje izjave in dejal, da hoče le razčistitev pojma „politična mafija“. Vsekakor je kancler že pridno študiral razne enciklopedije in slovarje v več jezikih o izvoru besede „mafija“. Tudi medtem ni več jasno, ali bo res prišlo do postopka, kajti kancler je enkrat več nuanciral na čuden način svoje mnenje: njemu se ne gre za sodni postopek, ampak za razčistitev pojmov.

BIELKA: JUGOSLAVIJA URANDO NI PROTESTIRALA PROTI UGOTAVLJANJU

V dunajskem parlamentu so v torek v proračunski debati ponovno razpravljali o slovenski narodni skupnosti na Koroškem. Zunanji minister dr. Bielka je zavzel stališče k ugotavljanju manjšine in izjavil, da „Jugoslavija do sedaj k ugotavljanju manjšine ni zavzela uradnega stališča“. To dejstvo je tolmačil kot znak, da smatra Jugoslavija to zadevo kot notranje-avstrijsko stvar. Kljub temu pa ni mogel mimo ugotovitve, da Jugoslavija Avstrijo stalno opozarja, da „izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe ne sme biti odvisna od morebitnega ljudskega štetja posebne vrste“.

Ob tej izjavi pa smo na žalost ponovno doživeli, da se je vsak dnevnik „po svoje“ razpisal.

Karl Blecha drugi centralni sekretar SPÖ

Centralni sekretar Socialistične stranke Avstrije Fritz Marsch na svojem stolu ni več osamljen, ampak je dobil pomočnika v osebi strokovnjaka za medije Karla Blecho. Več opazovalcev je to odločitev strankinega predsedstva smatralo kot razpolovitev Marschovih kompetenc. Na drugi strani pa so tudi znotraj stranke že ljubkovali s to rešitvijo. Presenetljiv je bil torej samo trenutek instalacije drugega tajnika. Socialistični funkcionarji so argumentirali, da bo Blecha oskrboval področja, ki so pravzaprav naloga strankinega šefa in ki naj bi zato razbremenila kanclerja, na drugi strani pa je Blecha kot strokovnjak za sociološka vprašanja in za poizvedovanje mnenja ljudstva že dosedaj igral precejšnjo vlogo kot svetovalec kanclerja. Nekateri ga sploh označujejo kot edinega prijatelja kanclerja. Potreba po drugem centralnem sekretarju je postala akutna predvsem zaradi tega, ker se Marsch v javnosti ne more meriti z novim generalnim tajnikom ÖVP Busekom. Za časa tajnika Kohlmaierja je to še šlo brez nadaljnjega. Blecha je vsekakor glede nastopanja v javnosti enakovreden Buseku. Tako bo Blecha v svoji stranki verjetno prevzel tudi nehvaležne vloge zvestega kanclerjevega služabnika Marscha, namreč razodeti avstrijskemu ljudstvu tudi neprijetne stvari. To nepopularno nalogo je doslej imel Marsch.

Kratke vesti

SPORAZUM „JEDRSKE SEDMERICE“

● **Predstavniki sedmih držav, ki so največje izvoznice jedrskih snovi, so se sporazumeli v Londonu o temeljnih načelih, s katerimi želijo preprečiti, da bi druge države uporabile jedrsko opremo in tehnologijo za izdelovanje jedrskega orožja. V pogovorih, ki so jih imeli dalj časa za zaprtimi vrati, so sodelovali predstavniki ZDA, ZSSR, Francije, ZR Nemčije, Kanade, Japonske in Velike Britanije. Po tem sestanku, ki so se ga udeleževali visoki predstavniki naštetih držav, ni pričakovati kakega pismenega sporazuma. Če bi vlade verificirale sprejeta načela, bi praktično to pomenilo, da se vsaka država iz „skupine sedmih“ zavezuje, da se bo ravnala po doseženih dogovorih.**

MAROŠKI GUVERNER ZA SAHARO

● **Maroški kralj Hassan II., je imenoval direktorja kraljevskega kabineta Ahmeda Bensuda za prvega maroškega guvernerja Zahodne Sahare, in sicer na podlagi določil madridskega sporazuma, s katerim se je Španija odločila odstopiti to ozemlje Maroku in Mavretaniji. V Rabatu so sporočili, da bo Ahmed Bensuda prevzel dolžnost prvega maroškega guvernerja v Ajunu, glavnemu mestu Zahodne Sahare. Do konca februarja, ko se izteče španska oblast nad Zahodno Saharo, bo Bensuda namestnik vojaškega španskega guvernerja. Po določilih madridskega sporazuma bo tudi Mavretanija imenovala svojega namestnika.**

MANJ SEZONSKIH DELAVCEV

● **Iz konjunkturnega poročila je razvidno, da je število sezonskih delavcev iz drugih držav v Avstriji močno nazadovalo. Tako inozemske delovne sile na Dunaju predstavljajo 10 procentov zaposlenih ter 12,6 odstotkov brezposelnih. Tako se je samo na Dunaju znižalo število sezonskih delavcev za 7500.**

KREISKY PRI KÖNIGU

● **Zvezni kancler dr. Bruno Kreisky je kot novi vladni šef obiskal dunajskega kardinala Königa. Govorila sta o problemih, ki so skupni državi in Cerkvi. O vprašanju splava nista govorila.**

ORF IN ZDF ZA JUŽNI TIROL

● **V Južnem Tirolu bodo omogočili v prihodnje poleg italijanske televizije tudi prejem prvega televizijskega programa ORF-a ter program nemškega ZDF-a. To so sklenili na sestanku kontaktnega komiteja med Severnim in Južnim Tirolom v Innsbrucku. O boljšem sprejemu jugoslovanske oz. slovenske televizije za južno Koroško še ni duha ne sluha.**

ELEKTRIČNI TOK BO DRAŽJI

● **Družbe, ki proizvajajo v Avstriji električno energijo, so ministru za trgovino in promet Staribacherju predložile svoje predstave glede povišanja tarifov za električni tok. Predstave teh družb se gibljejo med 14,4 in 31,8 odstotkov. Minister Staribacher je izjavil, da bo vse te predloge skrbno proučil in dovolil le upravičene želje. V tej zvezi nameravajo skleniti tudi zakon o varstvu energije — za slabše čase.**

CEAUSESCU ODLOŽIL OBISK V KUVAJTU

● **Romunski predsednik Nicolae Ceausescu je odložil državniški obisk v Kuvajt, kamor bi moral odpotovati v torek. Kuvajtski predstavnik ni pojasnil Ceausescove odločitve. Zelo verjetno pa se je to zgodilo zato, ker so v kuvajtski skupščini napadali Romunijo zaradi njenih odnosov z Izraelom.**

Dan za dnem novi dokumenti o njegovi preteklosti v morilski brigadi SS

Kdaj bo odbila ura šefu FPÖ F. Petru?

Poziv

k ljudski zahtevi v zaščito življenja

Koroški škofijski svet poziva kot zastopstvo katoličanov v deželi vse Korošice in Korošce:

podprite ljudsko zahtevo za zaščito življenja s svojim podpisom!

Vi podpirate s tem človekovo pravico do splošne zaščite, ki jo ima spočeto bitje s svojim prvim dnem.

Vi podpirate tako izgradnjo postavne pomoči materam, ki se nahajajo v socialni stiski.

Vi pripomorete s tem, da se budi predvsem socialna vest in zavest socialne odgovornosti vsakega posameznika za stisko svojega bližnjega.

Hočemo pomagati, a umorov ne pripustiti!

Ljudska zahteva se ne obrača proti ljudem ali ljudskim skupinam, marveč je proti „terminski rešitvi", ki ni nobena rešitev. Proti zdravi pameti je, če je človekovo življenje v prvih treh mesecih manj zaščiteno kakor pa od 4. meseca naprej, in če je človekovo življenje po zakonu manj zaščiteno, kakor materialne dobrine.

Vsak glas je važen, kajti gre za zaščito človekovega življenja — tudi Vaš:

Zato podpišite tudi Vi — če tega v prvem postopku še niste storili — v tem tednu

ljudsko zahtevo v zaščito življenja!

(Rok za vpisovanje je od ponedeljka, 24. 11., do vključno ponedeljka, 1. 12. 1975, v prostorih, katere so določile občine.

Koroški škofijski svet

Govorniški tečaj v Tinjah

V Tinjah je bil prvi govorniški tečaj, ki so ga priredile: Krščanska kulturna zveza, Katoliška prosveta, Katoliška mladina in Dom v Tinjah. Tečaj sta spretno vodila referenta: predsednik Krščanske kulturne zveze, župnik Lovro Kaselj in prof. dr. Reginald Vospernik.

Potekal je zelo zanimivo in ker smo morali tudi vsi aktivno sodelovati, je bil tudi zahteven. Toda šli smo v Tinje s tem namenom, da pridobimo moči. Beseda je moč — in v svoji domači slovenski besedi, hočemo postati močni!

Vedno so šušljali, da smo slabiči, da naša beseda ni za salon. Tudi sami smo čutili, da marsikomu nismo kos. Ko naj bi udarili na mizo, smo začutili, da ne gre. Ko bi morali vpiti resnico, nam je glas zastal v grlu. Ko bi morali zahtevati pravico, smo se zdeli prešibki.

Od zgodnje mladosti nam je bila ukrnjena možnost, da si pridobimo bogastvo svoje domače, slovenske besede.

Lahko so si meli roke v zadovoljstvu tisti, ki so nam to možnost zavestno prikrajševali.

S tečajem nam je bila dana možnost, da si pridobimo tisto, kar nam ni padlo v zibelko.

To možnost smo pri tečaju izrabili. Posebno mladina, ki ve, kaj hoče in ima voljo to tudi doseči, se je odzvala v največjem številu. Ko smo ob zaključku tečaja videli, da je mogoče tudi iz nas marsikaj narediti, zboljšati in dograditi, smo sklenili, da se znajdemo zopet pri nadaljevalnih tečajih skupaj z istima referentoma, ki sta obljubila, da bosta pripravila nadaljevalno snov. Naj stavbenika, ki sta zgradila temelje, vodita gradnjo do dovršene stavbe.

Branko Korotaj

„Afera Peter", ki so jo razni socialistični politiki označili kot „afero Wiesenthal", ki se je potem zaradi kanclerjevih nepremišljenih izjav sprevrgla v „afero Kreisky", je zdaj zopet „afera Peter": podpredsednik FPÖ Scrinzi je namreč izjavil, naj bi Peter odstopil, če bi se izkazalo, da je bil pripadnik enote, ki se ni borila na fronti, ampak je za fronto iztrebljevala civilno prebivalstvo.

Wiesenthalova odkritja v zvezi s preteklostjo šefa FPÖ Friedricha Petra so namreč stopila po tednu dni v ozadje, potem ko je zvezni kancler Kreisky vedno odločneje ščitil svojega skorajšnjega partnerja v mali koaliciji, na drugi strani pa v vedno hujših izpadih dolžil Wiesenthala, češ da se poslužuje metod mafije, da sodeluje s tajnimi službami in da je bil kolaborant nacistov. — Ves svet je majal z glavo, ne samo Avstrijci: kajti kancler Kreisky je veljal za suverenega državnika, ki ga nihče ne more spraviti iz ravnotežja, ki nenazadnje s počasno govorico tehtno premisli vsako besedo, premisli in izračuna si tudi posledice svojih besed. In takšna preudarna osebnost naj bi se naenkrat spuščala v pravzaprav malenkostne besedne dvoboje, taka osebnost naj bi riskirala zaradi privatnika imuniteto kot poslanec? Ne, začudena avstrijska navadna ponižna glasovalna živina (Stimmvieh) si tega fenomena ni znala razlagati. S še večjim začudenjem so gledali na Avstrijo in njenega kanclerja zastopniki vseh novinarskih agentur, vseh uglednih časopisov Evrope, pa tudi vsega sveta. In so to svoje začudenje oblikovali v stavke, v poročila, v komentarje. Kancler je na ta način zapravil svoji državi precej ugleda. Neki vodilni avstrijski opozicijski politik je dejal nasproti novinarjem, med njimi zastopniku „nt": „Dobro, da povprečni Avstrijci ne berejo inozemskih časopisov."

In res. Dan za dnem je kanclerjevo ravnanje naletelo na večjo obsodbo po svetu. Kajti FPÖ in Friedrich Peter se zdavnaj nista eksponirala več — saj bolje kot je branil kancler FPÖ in Petra, tudi prizadeta sama tega ne bi mogla storiti.

Peter je naglasil le, da bo tožil nekaj časopisov, ki so pisali o njegovi preteklosti, potem pa celotno zadevo pustil mirovati. Tožba je v zadnjih dneh menda le prifrčala na mizo preiskovalnega sodnika.

Medtem pa prizadeti časopisi — profil, Spiegel, Volksstimme in Kurier — seveda niso bili nedelavni — in so brskali po novih in neobjavljenih dokumentih in izjavah prič iz tedanjega časa. Tako se je skoraj vsak dan pojavil nov dokument.

Če se o nekem politiku dan za dnem pojavijo novi dokumenti, ki se ukvarjajo z njegovo preteklostjo, potem nekega dne tisti politik za stranko ni več vzdržljiv. Kajti tisti politik pomeni za svojo stranko prevelik riziko. — Pri Petru ni drugače.

Pred štirinajstimi dnevi je prosila „Kleine Zeitung" podpredsednika FPÖ dr. Ottona Scrinzija za „komentar gosta" v majhnem formatu. Tema: primer Peter. Scrinzi je ustregel, čeprav nerad, kot je tudi uvodoma zapisal. V tistem komentarju pa je Scrinzi zapisal dobesedno: „Ich werde aufhören, hinter Peter als Bundesparteiobmann zu stehen, wenn erwiesen ist, daß er nicht einer kämpfenden, sondern einer auf Ausrottung oder Vertreibung von wehr- und schuldlosen Zivilisten angesetzten Sondereinheit angehört haben sollte, unabhängig von der persönlichen Rolle, die ihm dort zugeteilt wurde."

Prve razpoke v FPÖ so se kazale že takoj po Wiesenthalovih odkritjih: graški župan Götz je izjavil, naj bi te očitke proučilo avstrijsko sodišče, nato naj bi se predsedstvo FPÖ ukvarjalo s temi spoznanji. Scrinzi in Götz pa znotraj stranke nista ravno na liniji Petra.

V zadnji številki magazina profil pa je Scrinzi šel še dalje; v intervjuju z magazinom je dejal, da zanj politična ali drugačna prominetna dejavnost v široki javnosti ne bi bila združljiva s takšno preteklostjo, kot jo pripisujejo Wiesenthal in časopisi Petru.

Reporter magazina je opozoril Scrinzija na vojni dnevnik 1. pehotne brigade SS, katere član je bil Friedrich Peter. Scrinzi je sicer podvomil v verodostojnost tega dokumenta, nazadnje pa dejal: „Če Peter — kot to trdi vojni dnevnik, ni bil dodeljen vojskovanju, ampak proti civilnemu prebivalstvu, ki se ni moglo braniti, potem bi bilo zame že pripadanje k taki enoti dovolj, da bi opustil vodilno politično funkcijo."

V nadaljnjem poteku intervjuja je menil Scrinzi, naj bi avstrijsko sodišče razjasnilo obdolžitve proti Petru. Človek, ki je zaradi okoliščin na ta način zaznamovan, vsekakor obremenjuje svoje okolje, je dejal Petrov namestnik.

Profil je objavil tudi dokument: kopijo obsodbe Johanna Enzingerja, ki je kot bivši član 1. pehotne brigade SS bil obsojen na štiri leta zapora, ker je sodeloval pri umoru 80 mož, žena in otrok. Enzinger je bil Petrov kamerad v istem regimentu. Dobesedno zaključek intervjuja:

profil: „Herr Abgeordneter, noch einmal: Unter der Voraussetzung, daß ein rechtskräftiges Urteil vorliegt, wonach ein Mitglied des 10. Regiments der 1. SS-Infanteriebrigade, das ist jenes Regiment, dem auch Friedrich Peter angehörte, verurteilt wurde wegen Beihilfe zum Mord an 80 Frauen und Kindern — würden Sie unter dieser Voraussetzung hoffen, daß Peter sein Amt als FPÖ-Bundesparteiobmann zurücklegt?"

Scrinzi: „Wenn erwiesen ist, daß es sich nicht um den Übergriff einer einzelnen Person handelt, sondern um eine Aktion im Zuge eines Gesamtauftrages dieses Regiments, dann ja, dann hoffe ich auf einen Rücktritt Peters. Und davon werde ich nicht abrücken."

profil: „Hoffen Sie nur auf einen Rücktritt Ihres Parteiobmannes, oder werden Sie Peter zum Rücktritt auffordern?"

Scrinzi: „Ich bin Mitglied des FPÖ-Parteivorstandes und der FPÖ-Nationalratsfraktion und natürlich auch einfaches FPÖ-Mitglied. Ich werde mit meinen Freunden in der Partei darüber reden. Ich bin mir aber im klaren, daß meine Reichweite in dieser Partei begrenzt ist. Ich bin der Auffassung, daß, wenn eine solche Situation eintreten würde, die Parteiorgane sich von sich aus damit beschäftigen müssen. Denn das ist keine Frage, über die man einfach zur Tagesordnung übergehen kann."

Da si nekvalificirane izpade proti Judom more dovoliti v Avstriji samo judovski kancler Bruno Kreisky, je potrdil tudi Scrinzi. Odgovoril je na vprašanje, kaj bi bilo, če bi on, Scrinzi, izjavil „Die Juden sind ein mieses Volk," kot je to storil Kreisky: „To bi pomenilo vsekakor konec politične kariere. Takšnega izreka si ne more privoščiti ne navaden državljan in ne navaden politik."

Predsednik kluba socialističnih poslancev Fischer pa je takoj napadel Scrinzijeve izjave v primeru Petra. Dejal je, da se on manj zgrozi nad preteklostjo Friedricha Petra kot nad sedanjostjo Scrinzija. Konkretno je menil nauk o podedovani teoriji primarija Scrinzija.

Organizacijski tečaj KKZ

Število udeležencev je pravzaprav razočaralo, namreč da je kljub številnim društvom in organizacijam prišlo na organizacijski tečaj le dvanajst ljudi. Delo na tem seminarju pa je zato bilo intenzivnejše. Tečaj, na katerem sta predavala inž. Blaž Singer in Karel Smolle, je pričel voditelj seminarja Nužej Tolmajer s kratkim uvodom.

Inž. Blaž Singer je predaval o bistvu organizacije; kaj je potrebno, da funkcionira in nadalje o statutih organizacij. Posebno natančno je udeležencem predočil, kakšne organizacije koroškim Slovencem manjkajo.

Pojme kot masa, razred, skupina, društvo, pa je udeležencem tečaja pojasnil Karel Smolle. V svojem referatu je posebno natančno in jasno razložil vodenje skupine, lastnosti dobrega voditelja, pridobivanje članov in sodelavcev ter pravila diskusije.

Ob filmih iz tretjega rajha pa so seminaristi mogli spoznati praktične in konkretne težave ob organiziranju. Nazorno se je prikazalo, da je bilo v začetku vse podrobno organizirano, polagoma pa je ves vojaški aparat začel propadati zaradi trme, fanatičnosti in samovolje voditelja. Videlo se je, da je z organiziranim delom lažje pridobiti maso ter se jo da usmerjati v svoje cilje, v tem primeru s katastrofalnimi posledicami.

Kar so se v teoriji naučili, so poizkusili tudi v praksi. Napravili so fiktivno vajo, na kateri so se pokazali mnogi konkretni problemi, ob katerih je predavatelj razložil, kako se dajo rešiti in kako se jim more organizator izogniti.

Ta seminar je bil udeležencem v veliko samopomoč pri nadaljnjem organiziranju na podeželju. Zaradi tega bi moralo vsako društvo poslati svoje zastopnike na tako šolanje, da bi se organizacijsko delo s pomočjo teh tečajev bolje racionaliziralo.

Kajti samo z dobro organiziranim delom se dajo doseči važni cilji našega naroda.

Narodni praznik jugoslovanskih delavcev

Okoli petsto jugoslovanskih delavcev, zaposlenih v Avstriji, se je v nedeljo udeležilo v koncertni dvorani v Celovcu praznovanja Jugoslovanskega narodnega praznika, ki bo 29. novembra. Prireditelj slavnosti je bilo edino društvo jugoslovanskih delavcev „Triglav", predsednik društva Aleksander Konec pa je kot goste pozdravil jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubeja, deželnega poslanca Hausenblasa ter celovškega župana, razen tega še sekretarja avstrijsko-jugoslovanskega društva Pressla. Slavnostni govornik je bil jugoslovanski podkonzul Miškov. Kulturni del prireditve je oblikoval ansambel „Sava" iz Kranja.

K asimilacijski politiki

Za razne koroške Nemce je številčno nazadovanje koroških Slovencev popolnoma naraven pojav — po naravnem zakonu menda morajo izginiti in se spremeniti v Nemce, kakor se spremeni spomladi sneg v vodo. Da je to pa le malo drugače, naj bo prikazano na ponemčevalnem delovanju npr. rajnke utrakvistične šole. Primer tudi dokazuje tedanje strnjeno slovensko ozemlje na južnem Koroškem in je obenem priča nekulturne germanizacije naše mladine.

List „Kärntner Lehrerbunda", „Kärntner Schulblatt" iz leta 1893, piše na strani 50 pod naslovom „Aus den Zweigvereinen":

„Der Lehrerverein ‚Oberrosental' hielt seine erste diesjährige Versammlung am 9. Februar im Schulhause zu Rosegg ab. Herr Klein — Rosegg führte mit den Schülern der 1. Klasse eine praktische Lehrprobe über die anschauliche Besprechung der Hauskatze vor. An einem prächtigen Anschauungsbilde führte der erfahrene Schulmann die Lehrprobe exakt durch und man konnte die unerwarteten Erfolge sehen, die sich an gemischtsprachigen Schulen in den Anschauungs- und deutschen Sprachübungen auf der Unterstufe mit Mühe und Fleiß (podčrtano tukaj — opomba) erzielen lassen."

Torej sta bila potrebna napor in pridnost, da je učitelj dosegel v nemških jezikovnih vajah in v nazornem pouku, danes bi rekli v stvarnem pouku, nepričakovane uspehe — nepričakovane predvsem zaradi slovenske materinščine otrok v tedanjem Rožeku. Napor in trud učitelja in njegovih naslednikov na tem mestu (in drugod na Koroškem) pa sta privedla do takih uspehov, da je bila slovenska materinščina počasi izkoreninjena in hočejo danes s protizakonitim štetjem posebne vrste uradno ugotoviti uspeh germanizacije. Kdaj se bo uradna Avstrija, kdaj se bodo pravi nemški Avstrijci zavedali dolžnosti do slovenske narodne skupnosti?!

Pa še to

Celovški občinski očetje so na svoji zadnji občinski seji sklepali v dodatni točki o prenamembi zazidalnega načrta v območju Salmstraße. Pravzaprav nič posebnega . . .

. . . če ne bi bilo tisto poslopje že zgotovljeno in so tvrdke, ki bodo v njej nastanjene, s pomočjo oglasov že povsod naznanjevale zgotovitev poslopja. Predlog za prenamembo nosi datum 6. novembra 1973. Gradbena policija je dovolila gradnjo, čeprav zazidalni načrt ni bil v redu. Občinski mandatar Berger (SPÖ) je na zadnji seji dejal, da tako postopanje pomeni ignoriranje občinskega odbora. Mestni svétnik dr. Ferrari, ki je za celotno zadevo pristojen, je izjavil, da je pač akt iz malomarnosti obležal v njegovem sekretariatu.

Tako malomarne odgovorne osebe niso v vsakem slučaju. Če npr. hoče slovensko društvo v sosednji ulici zgraditi Kulturni dom, je treba napraviti ravno narobe: namreč veljaven in popolnoma v redu zazidalni načrt spremeniti pred zgraditvijo slovenskega poslopja. Kaj bi bilo, če bi društvo Kulturni dom kljub temu postavilo na Kardinalschütt, kjer se sicer namemba glasi na mestni muzej in park. — V upanju, da bo ob zgotovitvi Kulturnega doma občinski svet pravočasno dva dni pred otvoritvijo zopet prenamenil zemljišče, da bo vse v redu?

Djekše: Veličasten pogreb župnika Murija

Pred 25. leti je bil zadnji duhovniški pogreb na Djekšah, ko smo se poslovili od sveškega g. župnika Filipa Jandla. Tokrat smo se poslovili ob lepi udeležbi vernikov iz Djekš in Gorenč ter 40 duhovnikov od g. župnika Ignaca Murija, ki je kot zrel sad, v 85. letu starosti, padel z drevesa življenja v božje naročje. Zibelka mu je tekla na Jezerskem, tedaj dobrolski dekaniji, gimnazijo je obiskoval v Kranju, bogoslovje pa v Celovcu. Službovai je kot kaplan v Ravnah na Koroškem, v Pliberku, Ločah in Borovljah. Od leta 1918—1923 pa je služboval kot provizor v Bilčovsu, nato kot župnik 22 let v Gorenčah in nazadnje skozi 29 let na sončnih Djekšah. Sam sin planin, ga je vedno vleklo na planine in bo čakal na sončnih Djekšah sredi svojih ovčic na dan vstajenja. Mašo zadušnico je imel prelat Aleš Zechner ob somaševanju prošta Brumnika in župnika Škorjanca. Pogrebne obrede je opravil škof Jožef Köstner in se mu prisrčno zahvalil za njegovo 60-letno delovanje v dušnem pastirstvu.

Ko je bil v Gorenčah, je imel dosti opravka s Suho in je kljub slabi zvezi preko broda čez Dravo pogosto zahajal na suško stran. Poleg rednih dušnopastirskih opravil, kjer je uspešno delal za rast evharističnega življenja, se je z veliko ljubeznijo zavzemal za mlade študente v bližnjem in daljšem okolišu. Velikokrat so ga smeli spremljati na njegovih samotnih poteh od fare do fare in se razgovarjati z njim o vseh vprašanjih, ki se odpirajo študentu na poti v življenju. V župnišču v Gorenčah je bil vsak študent od srca dobrodošel in se počutil kot doma. Celo zameril je blagi župnik, če je slišal, da se študent ni oglasil na poti skozi faro v župnišču. Imel je posebno karizmo, da je znal vplivati po načinu Dobrega pastirja na mladino.

V imenu Gorenč se je zahvalil Franc Brumnik, župnik v Dobrli vasi, ter ga opisal kot našega Mojzesa, ki je lik Mojzesu na gori dvigal svoje roke k Bogu za blagor vernikov in slovenskega naroda. Velik je bil na kolenih in se je cele ure boril v molitvi z Bogom. Bil je duhovni oče številnim študentom, ki jih je pripravljal na sprejemni izpit za gimnazijo, jih podpiral z molitvijo in žrtvijo. Njegovo župnišče je bilo vsem na široko gostoljubno odprto. Živel je ubogo kakor sv. Janez Vianney, bivši arški župnik, vse razdal ubogim in bogat na dobrih delih prestopil prag večnosti. Bil je tudi naš „Minislomšek“, ki si je izbral Slomškovo geslo za svoje: „Vera bodi nam luč, materna beseda pa ključ k zveličavni omiki“. Vero je oznanjeval ne samo z besedo, temveč tudi s širjenjem dobrega tiska, ki ga je največ sam plačeval ter s svojim vzglednim, skromnim in nesebičnim življenjem — pridiga, ki je bila glasnejša in učinkovitejša od ustmenih pridig. Pridiga njegovega vzglednega življenja bo še dolgo odmevala in rodila sadove v Gorenčah in Djekšah. Kristus Kralj je svojega zvestega služabnika in sodelavca za zveličanje duš sprejel na svojo večno gostijo.

Že kot bogoslovec je bil vnet sotrudnik Akademije slovenskih bogoslovcev. Rad je pisal v list, ki so ga izdajali bogoslovci in prispeval tudi že sporočili za Mir. Po prvi svetovni vojni je bil zanesljiv in reden dopisnik Koroškega Slovenca in tam bodril posebno mladino za slovensko besedo. Od leta 1949 je bil vnet sotrudnik Našega tednika in tudi skrbel, da so ljudje list redno dobivali in če ga niso mogli plačati, ga je plačal župnik Muri sam. Z velikim zanimanjem in skrbjo je zasledoval težave in tudi rast gospodinjske šole v Št. Rupertu. Bil je vsako leto na vseh kulturnih prireditvah šole in pot z Djekš in na Djekše nazaj peš prehodil. Mogoče se bo kak bralec Našega tednika še spomnil poročila, ki ga je župnik Muri napisal o opravilih na Veliko soboto. Ko je pri blagoslavljanju jedil hodil iz grabna v graben, da je tako opravil lep verski in narodni običaj blagoslavljanja velikonočnih jedil.

Pogreb župnika Murija, v nedeljo, 23. novembra 1975, je bila slika, kakršno so imeli vsi o župniku Muriju, ki so ga resnično poznali. On je bil velik molilec in velik rodoljub, ki se ni ustrašil nobene žrtve.

Naj se na sončnih Djekšah odpočije od vseh naporov delovanja za druge!

Domača poroka v Vogrčah

Ko je pri zadnji vogrški igri: „Dva para se ženita“ Marija Lubas, pd. Olipova Micka igrala zaljubljeno Metko, ki po mnogih težavah le dobi svojega Janka in se z njim poroči, nismo pričakovali, da bo igra tako hitro postala resnica: v Mickinem srcu je že dolgo gorela ljubezen in sedaj je dobila svojega „Janka“ v osebi Huberta Zideja iz gorenške fare.

Včasih bi bilo težko priti vasovat tako daleč, saj pravi narodna pesem: „Čez Dravco v vas hodiš, pa plavat ne znaš“, danes pa se lahko Hubert hitro pripelje s svojim avtom čez Dravo in njegov avto je vedno bolj pogosto obstal pri Micki. Nista se skrivala od doma stran, Hubert je kar pri Olipu postal domač, češ: takle sem, spoznajte me, in če sem vam všeč, mi dajte Micko.

Poroka je bila v nedeljo, 9. novembra, v Vogrčah. Poročil ju je ženinov stric, prošt Franc Brumnik iz Dobrle vasi. V krasnem in jedrnatem nagovoru je poročencema pokazal najpotrebnejše lastnosti srečnega zakona.

Nevestin oče Mihej je vogrški organist, Micka je bila seveda cerkvena pevka, pevk pa je vedno manj, zato je Mihej zadovoljen, če novoporočenca ostaneta v Vogrčah, da ohrani hčer pevko in še novega pevca pridobi. Zbor je pod vodstvom g. direktorja Koncilija slovesno in ganljivo prepeval svoji članici nevesti. Priči sta bili Maks Prutej, pd. Jirm iz Vogrč in Jakob Kranz iz Gorenč.

Nevesta je sodelovala pri igrah Farne mladine in nekaj časa je vodila tudi otroško mladino, ker je bila na tečajih v Tinjah in igra kitaro in se uči harmonij in je otroke marsikaj lepega naučila.

Ojset je bila pri Stefitzu v Pliberku, pa brez tiste divje muzike, pri kateri oglušijo ušesa in se še pogovarjati ni mogoče in je bolj za pridrvele tujce kot za svate. Ob lepem petju in domači druščini je bilo mnogo lepše in prisrčnejše in veselejše in brez glavobola.

Ženinu in nevesti iz zavednih družin čestitamo in želimo vso srečo!

ZAHVALA

Vsem, ki so spremili na njegovi zadnji poti blagega rajnika

Ignacija Murija

župnika na Djekšah v pokoju

na njegovi zadnji poti na dješko pokopališče, se iskreno zahvaljujemo. Posebna zahvala velja njegovim številnim sobratom, s prevzvišenim nadpastirjem dr. Jožefom Köstnerjem na čelu, ki so se udeležili pogrebnih slovesnosti, prelatu Alešu Zechnerju za mašo zadušnico in za njegove tolažilne obiske v bolnici, proštu Francu Brumniku za nagovor ter dješkim in obirskim pevcem za ubrane melodije. Blagega pokojnika bomo ohranili vsi v trajnem častnem spominu.

Žalujoči zaostali:

Dipl. inž. Lambert Muri
v imenu vseh sorodnikov

Farani z Djekš

VABILO na

OTVORITEV TRGOVINE IN DELAVNICE IN RAZSTAVO STROJEV

v petek, 5., in soboto, 6. decembra 1975

- **Senzacionalne otvoritvene ponudbe kmetijskih strojev, električnih strojev in strojev za gospodinjstvo, vozil in gum.**
- Prosto pivo, klobase in majhno propagandno darilo
- Vas bo gotovo razveselilo.

Stroji LOMŠEK

TIHOJA 2, ŠT. LIPŠ, 9141 Dobrla vas, tel. 0 42 37 - 246

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

RUTAR-CENTER

- **ugodno dobavi**
- **in hitro na dom**
- **dostavi**

RAIFFEISEN: NOVE PONUDBE

Boljšo servisno ponudbo pri gradbi in gradbenem varčevanju je te dni predstavila javnosti zveza raiffeisnovk. Vsak, ki hoče pričeti z gradnjo, ima namreč najhujše težave z letanjem od urada do urada. Zato je zveza raiffeisnovk izdala posebno mapo z informacijskim materialom, nadaljnje informacije pa nudijo posvetovalnice v vseh 150 podružnicah na Koroškem.

Konkretno so predvideni v okviru te servisne službe pospeševanje stanovanj 1968 vključno kreditov za zgotovitev, kredit za izboljšanje stanovanj, posojilo delavske zbornice, dodatno posojilo za lastna sredstva, prispevek deželne vlade za najemnino ter podporna akcija zbornice za kmetijske delavce.

Razen tega je zveza raiffeisnovk uvedla še kreditno akcijo „kredit po meri“ z individualnimi kreditnimi ponudbami za delavce, nameščence, za uradnike in za samostojne. Obresti se računajo od padajočega kapitala, pri vsakem kreditu pa se ozira denarni zavod na individualne potrebe. — Kreditne akcije so predstavili dr. Peter Harring, Hermann Ehgartner in Peter Achatschitsch od zveze koroških raiffeisnovk.

STADLBAUER NAJVEČJI

Center za gradbene potrebe Stadlbauer — največji te vrste v Avstriji — je pred kratkim predstavil svojo bilanco za prvo leto kot delniška družba. Center za gradbene potrebe ima tudi na Koroškem več postojank, ki nudijo interesentom za gradnjo vse produkte, gradbene snovi, pa tudi orodje. Na voljo so tudi zgotovljene hiše. Kljub recesiji je uspelo podjetju Stadlbauer, da je dvignilo promet za 19 odstotkov, pa tudi kvantitativno za 7 odstotkov. Na južnem Koroškem obstajajo filiale v Pliberku in Sinči vasi.

PRIREDITVE

MIKLAVŽ PRIHAJA
mladinska opereta

Izvajajo: igralci SKD Globasnica
Kraj: farna dvorana Železna Kapla
Čas: 7. december ob 11.30.
Kraj: Globasnica, dvorana pri Šoštarju
Čas: 7. december ob 15. uri.

FILMSKI VEČER O UMETNIKU BOŽIDARJU JAKCU

Kraj: aula slovenica
Čas: torek, 2. decembra, ob 19. uri
Spored: film Metoda Badjure in film Žike Spasiča

„MIKLAVŽ PRIHAJA“
mladinska opereta

Nastopa: Farna igralska skupina v Kotmari vasi
Kraj: farna dvorana Kotmara vas
Čas: nedelja, 30. novembra, ob 15. in 19.30.

ŠKOCIJAN

V nedeljo, dne 23. novembra, je Slovensko prosvetno društvo v Škocijanu praznovalo dvojni jubilej dveh zaslužnih društvenih članov. Jogrov atej Miha Kačnik, ustanovni član društva, je končal 85 let svojega življenja in se tega praznika veseli v vsej čilosti in razmerno dobremu zdravju. Zaslužni škocijanski župnik Jože Koglek pa je dopolnil te dni svojih sedemdeset let. V posrečenem družabnem večeru se je društvo spomnilo zaslug obeh za društveno življenje in doprinosa pri vsem javnem delu v občini.

Najprej se je predsednik društva Miha Kap v prisrčnih besedah zahvalil jubilantoma in vsakemu izročil šopek nageljnov. Nato je vodja slovenske frakcije v škocijanski občini g. Picej prikazal delo Jogrovega ateja v občini in razna gospodarska prizadevanja na lastnem gospodarstvu in v mlekarni, ki praznuje te dni petintridesetletnico svojega obstoja. Župniku Kogleku pa se je zahvalil za vsa njegova prizadevanja pri kulturnem delu, posebno pri zidavi kulturnega doma, ki vrši v občini tudi važno gospodarsko nalogo. Tem besedam se je pridružil tudi dr. Joško Tischler.

Pevci pa so jubilantoma prepevali narodne pesmi, saj je Jogrov atej še aktivni član pevskega zbora.

Da bi še dolga leta bila zaslužna moža zdrava in s svojim delom in nasvetom v naši sredi. To je bila želja vseh udeležencev te proslave.

VOŽNJA V LJUBLJANSKO OPERO

Krščanska kulturna zveza v Celovcu organizira obisk operne predstave Rimski-Korsakov „Božična noč“, **ki bo v četrtek, 4. decembra 1975, ob 19.30 v ljubljanski Operi.** Avtopodjetje Sienčnik vozi iz Dobrle vasi ob 16. uri, iz Celovca pa ob 16.30. Prevoz in vstopnina stane **100.— šilingov.** Prijave sprejema Krščanska kulturna zveza v Celovcu, Viktringer Ring 26, (tel. 0 42 22 - 84 3 58) **do ponedeljka, 1. decembra 1975.**

PROMETNA NESREČA

Pri prometni nesreči je bil težko ranjen 72-letni kmet Janko Wolte iz Apač. V nedeljo je prekoračil blizu svoje domačije cesto. Pri tem ga je zajel avtomobil, ki ga je vozil 28-letni Erich T. in ga podrl na tla. Janko Wolte je težko poškodovan (zlom noge, pretres možganov) moral v bolnico. Želimo mu čimprejšnjega okrevanja!

HOTEL ANTONIČ na Reki sprejema s 15. 12. 1975
- **hotelsko sekretarko**
- **in servirko**

Pogoj: znanje obeh deželnih jezikov.
Interesentke naj se javijo po telefonu: 0 42 53 - 241

Kova Küchen

- **direktna prodaja k cenam proizvodnje**
- **tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo**
- **od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.**

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI: PODJERBERG / ST. KATHREIN
Pošta Škofiče / Schiefling
Telefon 0 42 74 - 29 55 18

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84 3 58. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Žrelec. — Tiska Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

IVAN VIRNIK:

350-letni jubilej Dobrne

Spominski zapis tega svetovnoznanega zdravilišča v Sloveniji

Bržkone se je težko otresti resnice, spoznanja, ki velja že okroglih 300 let, da je Dobrna doma in na tujem dobro znano ime. Skrita je med gorami in hribi, kar daje njenemu podnebju mil značaj. Pa vendar se je treba iz kotline vzpeti samo nekaj deset metrov, in že ima človek pred seboj mikavno okolje prehodno alpsko panonskega sveta. Res je sicer, da je Dobrna nekoliko oddaljena od velikih evropskih poti, toda v resnici jim je bila vedno tako blizu, da so lahko tudi tujci prihajali občudovat njene naravne lepote, uživat blagodejni mir in se krepit ob izvirih njene tople termalne vode.

Kakor vsa naravna zdravilišča črpa tudi Dobrna svojo zdravilno moč iz vulkanskega značaja svojih tal. Prav v krajih okrog Dobrne, razumljivo najbolj v njenem središču, je na prehodih iz geološkega srednjega veka (poznamo ga kot mezozoik) na novi vek, ki mu pravimo tudi terciar, nastala tod majhna kotlina v dolgem prelomu zemeljske skorje, ki je segal od Ziljske doline na zahodnem Koroškem tja do Varaždinskega Podravja na Hrvatskem. Hkrati so prihajali na dan tudi vulkanski zametki, ki so ponekod vidni še danes. Nanjo spominjajo stožčaste vzpetine na južni strani vojniško-dobrnske brazde, ki jih uvrščamo k Šmartinskemu gričevju. Med njimi velja omeniti zgolj eno tako vzpetino, in sicer iz Dobrne dobro viden Strgarjev, poprej Aleksandrov vrh.

Sprva nekoliko manjšo, potem pa vedno globljo kotlino so sčasoma napolnile odkladnine, ki so pokrile prvotno dno kotline, napolnjeno s „hladnim" apnencem, ki je napolnil z leti nekdanjo površino pogreznjenega sveta. V „hladnem" apnencu je tako ostalo več razpok, skozi katere so začeli iz zemeljske notranjosti prihajati na dan topli vrelci, ki še do danes niso usahnili. Da pa so lahko prodrli na površino, so morali prebiti več sto metrov debele plasti peščenca in gline.

In tako govori kopališki zdravnik dr. Paltauf že leta 1871 o petih zdraviliških vrelcih. O glavnem izviru trdi, da izvira pod južnim krilom kopališke zgradbe, torej tik pod pobočjem, zato nas ne more presenetiti, če so že pred več kot 100 leti iz vrelcev napeljali vodo neposredno v veliki bazen. Z namestitvijo posebne pipe, kot piše prof. Janko Orožen, so omogočili, da se je del vode iztekal v takrat 12 posebno zgrajenih kabin. Sicer pa so v Paltaufovem času v zdraviliškem parku ob cesti odkrili tudi znamenit jekleni, železni vrelec, katerega vodo so pili domala vsi zdraviliški gostje. Vendar so morali v zadnjih desetletjih ta vrelec zapreti iz preprostega razloga, ker se je okrog vodnjaka nabirala nesnaga, zato je razumljivo, da je zdravilna moč železne vode postopoma izgubljala na svoji vrednosti, ki jo je uživala v prejšnjem stoletju.

V zdraviliški kroniki, danes stari častitljivih 350 let, so zapisali leto 1899. Na prelomnici dveh stoletij so za zdraviliščem odkrili nov vrelec termalne vode, ki so mu po ženi kneza Metternicha dali ime Klementinin vrelec. Na otvoritveni slovesnosti se je zbrala eminentna družba: Metternichova soproga, minister grof Wurmbrand, grofica Szenchenyi, grof in grofica Kaunitz in mnogi drugi. Ko so devet let pozneje, leta 1908, preurejali notranjost zdravilišča, so pri prekopavanju izvira odkrili 10 novih izvirov termalne vode, toda veselje zdraviliških gostov je hitro splahnelo. Ker se je začela termalna voda mešati z navadno, so morali podjetni gostitelji hitro ukrepati, da so preprečili nadaljnje mešanje. Prav na pragu našega stoletja so po tej „katastrofi", ki sicer v svetu še zdaleč ni omajala ugleda Dobrne, izšle prve odločbe, po katerih je bilo treba posebej paziti na čistost termalne vode. Današnji predpisi o tem so še strožji od tistih, ki so izšli med prvimi. Temeljna odločba je izšla po sprejetju regulacijskega načrta za Dobrno in njeno okolico, ki jim po urbani stičnih zasnovah pripada mestni značaj. Glede termalnih vrelcev odločba posebej določa, da se na celotnem območju Dobrne ne smejo opravljati dela, ki bi utegnila uničevalno vplivati na njene termalne vode, predvsem pa so pri teh ukrepih prepovedali vsakršno razstreljevanje, ki bi lahko povzročilo premikanje zemeljskih plasti, iz katerih prihaja zdravilna voda.

(Dalje prihodnjič)

Podvig slovenskih jamarjev

DVA DRZNA JAMARJA ODKRILA ŠE 600 m POSTOJNSKE JAME

LJUBLJANA. — Iz Postojne je prišla vest, da sta dva drzna jamarja, in sicer Marko Krašević, zidar iz Postojne, in prof. dr. Boris Sket iz Ljubljane, po dolgih in napornih potapljanjih v nevarnih sifonih reke Pivke pod zemljo, odkrila v Postojnski jami novo jamo z jezerom in prečudovitimi kapniki. Nadaljnjo pot jim je zaprl ponovno sifon reke Pivke, ki ga ne mislijo pustiti v miru in ga ob prvi priložnosti preplavati. Tako kot do sedaj zanima namreč jamarje, kako je z reko Pivko, potem ko se zgubi v jame in se zopet pokaže na drugi strani kot Unec.

Do sedaj so jamarji odkrili že nad 23 km rovov v Postojnski jami, katerih samo manjši del je za obiskovalce, ki jih je bilo že nad 12 milijonov. Seveda bodo skušali nova odkritja približati tudi navadnim turistom, vendar to še ne bo tako hitro, ker ne bo šlo brez vrtanja novih poti.

Tako kot planinstvo postaja v Sloveniji jamarstvo neke vrste narodni šport, saj so do sedaj odkrili slovenski jamarji okrog 5000 podzemskih jam in brezen, od katerih pa je odprtih za obisk samo 11. To je znatno več, kot so jih odkrili pred vojno italijanski jamarji, ki so izdali tudi knjigo pod naslovom „Duemila grotte", ki je poleg vsega pomanjkljiva in podatki v njej nezanesljivi.

Podvig slovenskih jamarjev, ki sta se spustila skozi sifone v globino nad 30 metrov, lahko primerjamo z drznostjo alpskih plezalcev, čeprav jim v javnosti ne dajemo toliko priznanja.

Kreftovi ‚Krajnski komedijanti' v Celovcu

Gostovanje mariborskega Slovenskega narodnega gledališča v celovškem Mestnem gledališču v ponedeljek, 8. decembra 1975, obeta kulturni dogodek, katerega zamuditi bi bilo res škoda. Kreftove »Krajnske komedijante«, s katerimi nam bodo postregli Mariborčani, imenujejo strokovni ocenjevalci »najvedrejšo, najčistejšo in najlepšo slovensko komedijo«.

Dramaturginja Mojca Kreftova pravi o njej: »‚Krajnski komedijanti' so slavnostna komedija ob slavnostnem dogodku, parada ustvarjalnih ljudi iz preteklosti, ki hočejo in morajo biti živi še danes, če hočejo obdržati in ustvarjati resnično gledališko umetnost. ‚Krajnski komedijanti' so tembolj slavnostni, ker je v njihovi igri, Županovi Micki, spregovorila slovenska beseda. Osrednje dejanje komedije, igra v igri, ki se giblje okoli uprizoritve prve slovenske gledališke igre in načrtov slovenskih preporoditeljev z Linhartom in Zoisom kot najmočnejšima osebnostima, ni dramaturška razrešitev, marveč dramaturški pripomoček, kako narediti ‚Krajnske komedijante' čim bolj slavnostne. Zato je prvo dejanje načrt in boj za slovenski jezik, torej besedo, v kateri naj bi zaživela literatura in spregovorilo gledališče, drugo dejanje so zapleti in napoved slavnostnega trenutka, tretje dejanje pa pomeni, kako težko je pravzaprav igrati igro, komedijo, posebno še, ker so njeni igralci amaterji.«

Pisatelj sam je svoje »Krajnske komedijante« imenoval »Resnica in pesnitev«. Resnica v tej komediji je boj prvega slovenskega dramatika, Antona Linharta, in njegovega prijatelja in mecena, barona Žige Zoisa, s k. c. cenzuro za dovoljenje tiska in igranja njegove »Županove Micke« v letu 1789.

Okoli te izpričane resnice je avtor nanizal skoraj nepregledno vrsto duhovitih, kdaj pa kdaj prav bleščečih domislekov, zgodovinsko skoraj verjetnih prizorov, dialogov, ki se marsikje prav iskrijo od vedrega humorja, odrezavih dovtipov, šegavih besednih iger in naturnih ljudskih rekel. In vse to v patini in barvi Linhartovega starinskega jezika. Vse osebe svoje komedije je pa upodobil s toplino, z nasmehom, pa vendar brez patosa, z željo po topli, svetli in vendar stvarni, tudi kritični podobi dobe in razmer, vendar na način, ki ne dopušča, da bi ljudje odhajali iz teatra z mržnjo do ene same osebe, ki so jo srečali na odru.

»Najbrž bi težko našli bolj slovensko domačo in hkrati bolj klasično komedijo kakega našega dramatika, kot so Kreftovi ‚Krajnski komedijanti'. Režija Slavka Jana, gledališčnika z dolgoletnimi izkušnjami in globokim posluhom za zven odrske besede, je vse to strnila v živahno, tekočo predstavo, preprosto in prepričljivo« (Delo).

LKH

SLOVENSKI KOROŠKI PESNIKI NA TRŽAŠKEM RADIU

Znani slovenski pisatelj in esejist Lev Detela, ki v našem časopisu objavlja razmišljanja o KOROŠKIH PESNIKIH IN PISATELJIH, je za slovensko tržaško radijsko postajo TRST A pripravil v sklopu oddaj POVOJNA SLOVENSKA LIRIKA tudi razmišljanja o koroških slovenskih pesnikih. Tako je bila 18. julija letos na programu oddaja o Gustavu Janušu, 6. avgusta o Valentinu Polanšku in 20. avgusta o Milki Hartmanovi. Poročali so tudi o pesmih Andreja Kokota. Zaradi izrednega zanimanja za te oddaje ob 19.10 zvečer je moral tržaški radio nekatere Detelove oddaje ponoviti. Poseben uspeh je doživela oddaja o Milki Hartmanovi. Lev Detela, ki bo v kratkem na Koroškem izdal knjigo razmišljanj DUHOVNI OGENJ NAJ GORI in na Dunaju v nemščini knjigo kratke proze „Legenden um den Vater" (Legende o očetu), pa je za tržaški radio pripravil še vrsto oddaj o slovenskih sodobnih pesnikih, med drugim razmišljanja o Danetu Zajcu, Stanku Majcnu, Venu Tauferju, Niku Grafenauerju, Ireni Žerjal, Vladimiru Truhlarju, Rafku Vodebu, Francetu Lokarju, Vladimiru Kosu, Francetu Papežu, Humbertu Pribcu in drugih.

LEV DETELA: (13. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

Toda poglejmo si to Polanškovo pesem natančneje. Najbolje bo, da jo tu najprej v celoti predstavimo, da najprej dojamemo v celoti njeno učinkovito ZVOČNO PODOBO, nato pa bomo pesem NATANČNO RAZČLENILI IN RAZLOŽILI.

Pesem se takole glasi:

Da mi je biti ptica,
morda slavec, ki hrepeni,
šegavi kos,
škrjanec z zanosom,
brhka lastovka,
pritlikavi kolibri,
bajni feniks —
ptica posebne vrste,
zadrževal bi se
vedno na tistem koncu zemlje,
kjer se razcveta pomlad.
Saj nekje na zemlji
vedno znova
pomlad zaživi —
saj tudi v našem srcu
vedno znova
upanje tli!

Kakšna je torej ta Polanškova pesem?

Kar lahko najprej ugotovimo, je število njenih vrstic, ki govori o tem, ali je pesem dolga ali kratka. Pesem ima 17 vrstic. Vsekakor ni dolga, ni pa tudi popolnoma kratka pesem, čeprav se nagiba h kratkim pesmim. To dokazuje tudi njena podoba. Je takorekoč iz ENEGA KOSA, mogli bi tudi reči, iz ENE SAME KITICE. Pesnik je vsekakor čutil, da je najbolje, da pesmi ne razbije na dve ali več kitic. Hotel jo je pustiti ENOTNO, nerazcepljeno. Tako nedvomno tudi najbolje učinkuje.

Po drugi strani je pesem razdeljena na dva stavka. Nič več in nič manj. Le dva stavka, ki sta seveda vsekakor razgibana, dolga, tvorita to pesem, ki je tudi zaradi tega dejstva KRATKA PESEM.

Pesem nas kar takoj pritegne. Napisana je v zelo me-

lodioznem, res pojočem in prijetnem SVOBODNEM VERZU, brez kakršnihkoli rim, in vendar je prav zaradi tega še posebno prožna in mehka.

Najprej se pesnik primerja s ptico. In tu, ob mislih na lepe ptice, stari pesniški pribor, se mu rodi cela veriga asociacij o pticah. Pesnik našteje vrsto ptic z različnimi lastnostmi. Te ptice stoje tu namesto pesnika, pesnik se z njimi na neki način spaja, te ptice so v prenesenem smislu — kot pesnikove želje — tudi deli pesnikovega hrepenenja.

V prvi vrstici omenja pesnik PTICO na splošno. Takoj nato, v drugi vrstici, pa se spusti v globlje podrobnosti ptičjega sveta. Namesto splošne ptice omenja sedaj SLAVCA. A ta slavec je tu nekaj močno ČUSTVENO obarvanega. Pri Polanšku je namreč to SLAVEC, „ki hrepeni". Po teh uvodnih akordih prvih dveh vrstic omeni v naslednjih petih vrsticah Polanšek še pet drugih ptic s posebnimi lastnostmi. Tako spregovori o „šegavem kosu", o „škrjancu z zanosom", kar je zopet močno čustveno obarvano, o „brhki lastovki", o „pritlikavem kolibriju" in o „bajnem feniksu".

V tem Polanškovem ptičjem naštevanju pa je skrito tudi neko učinkovito PESNIŠKO STOPNJEVANJE. Od splošnega pojma PTICA se namreč Polanšek dviga preko prikaza hrepenečega slavca, šegavega kosa, brhke lastovke (kar je v nekem smislu tudi erotizirano čustvo), pritlikavega kolibrija do bajnega feniksa, torej do fantastičnega, pravljičnega ptiča, ki predstavlja tu vrh Polanškovega opisnega STOPNJEVANJA. Pesnik seveda razloži, kdo je ta „bajni feniks", saj pravi, da je to ptica posebne vrste. To je zagotovo prazničen, bleščeč ptič, poln barv in svetlobe. Pred pojmom „bajni feniks" omenja Polanšek „pritlikavega kolibrija". Iz prirodoslovnega pouka gotovo vemo, da je to najmanjši ptič na svetu, majhen kot metulj. Zato pesnik tudi pravi, da je „pritlikav". Prav ta zelo stvaren izraz „PRITLIKAV" pa ima v Polanškovi pesmi poseben pomen. Kar naenkrat namreč zaustavi avtorjev čustveni zanos naštevanja „lepih ptičev" z lepimi, krepostnimi lastnostmi. Kolibri ni več niti „brhek", niti „z zanosom", niti „šegav", niti „ne hrepeni", temveč je le „pritlikav". Nenadoma se torej znajdemo manj v sanjah in trdneje v stvarnosti.

(Dalje prihodnjič)

URBAN MAČEK: (6. nadaljevanje)

Iz mojih spominov

O grofovskem psu in pasjem pokopališču

Gotovo še marsikateremu bralcu tega lista ni znano, da imajo tam na Francoskem, blizu Pariza, pasje pokopališče, kamor pokopljejo pse. Bral sem o tem, in je to za gotovo nekaj posebnega, ker ne vem, da bi bilo kaj takega tukaj v Avstriji. Pa ker pišem že o pokopališču, bo gotovo tega ali onega zanimalo, kako je s tem in ali so mogoče tudi križi tam. O, tega pa ne, saj vendar, kjer so pokopane živali, tja pač nikakor ne spada križ. Spomenike pa imajo z različnimi napisi, kot npr.: „Bil si mi zvest tovariš v mojem življenju", „Ne boš ostal pozabljen", „Še zmerom boš ostal v mojem spominu" itd. Seveda imajo lepo napravljene grobove, ki jih svojci tudi večkrat obiščejo.

Zdaj vam bom napisal še zgodbo, ki sem jo slišal, in je čisto lahko mogoče, da se je to tam zgodilo, ker imajo pse v taki časti.

Bil je grof, ki je imel psa, katerega je imel nadvse rad. In kakor se vsaki živali nekoč iztečejo dnevi, tako so se tudi temu psu. O, to je bilo žalovanje. Grof je za njim tako žaloval, kakor bi mu umrl njegov najbližji sorodnik.

Imel je za služabnike Slovence, ki so danes raztreseni v službah daleč po svetu. Grof premišljuje, kaj bi storil, da bi mogel izkazati svojemu ljubljencu največjo čast. Svojim služabnikom zapove, naj napravijo mrtvaški oder kakor za vsakega drugega mrliča in nanj naj položijo tega psa. Ko vse to napravijo, jim reče grof, da naj opravijo tudi molitve za „mrliča". Sedaj so bili služabniki nekako v zadregi, kaj naj bi molili, da bi bilo prav. Eden izmed njih reče: „Molimo kar tri rožne vence, kakor se molijo navadno za mrliče." A drugi so bili vsi proti temu in so rekli: „To vendar ne gre, da bi kaj takšnega molili za žival." Ko tako ugibljejo sem in tja, le pride enemu od njih prava misel in reče drugim: „Polovica od nas bo molila naprej in govorila tele besede: ‚p's je falev' (crknu), druga polovica bo odgovarjala: ‚dob'r je v kraj' ". In res so si bili v tem vsi edini. Začeli so moliti: „P's je falev, dob'r je v kraj, p's je falev, dob'r je v kraj." Ko tako nekaj časa „molijo", pride grof, da bi videl, če so ga služabniki ubogali, in ko vidijo, kako jih grof pazljivo posluša, so se komaj vzdržali, da niso bruhnili v glasen smeh. Ko jih grof nekaj časa posluša, potem le vpraša enega od njih: „Kaj molite?" Ta mu odgovori: „Veste, gospod grof, mi ‚modlimo' litanije vseh svetnikov." Grof jih zelo pohvali, da prav delajo, in namesto da bi dal vse zapreti, so bili še prav dobro pogoščeni.

Nekaj o Šmarjeti in o Belšaku

Če gremo danes v Šmarjeto, že na prvi pogled vidimo, da tudi v tem gorskem kraju ni ostalo vse pri starem, ampak so tudi Šmarječani s časom napredovali. Zato mislim, da je prav, da se tudi o tem nekaj zapiše.

Jurij, ki ima zdaj tudi gostilno in je daleč naokoli znan kot napreden kmet, si je že leta 1934 napravil elektrarno na vodni pogon in tako imel električno razsvetljavo, dočim so jo drugi kmetje dobili od KELAG-a šele leta 1961. Čez nekaj časa si je vse izboljšal, da je imel tudi gonilno silo. V 10. štev. našega lista smo brali, kako si je Jurij prizadeval že pred drugo svetovno vojno in tudi veliko časa žrtvoval zato, da so popravili šmarješko pot. Dobro vem, kako je bila prej v slabem stanju. Zdaj imajo lepo cesto, da se lahko vozijo ali pa tudi hodijo. Pa tudi telefon ima v hiši, kar je zelo potrebno in se ga poslužujejo lahko tudi sosedje, če je kaj važnega. Že več let hodijo k Juriju tudi letoviščarji. Zanje je vse lepo urejeno, kakor stanovanje. Tudi kopališče je pri hiši. Da le-ti tako radi prihajajo, je gotovo velika zasluga Jurijeve gospodinje, ki jim zna tudi prav dobro postreči.

Pri Koleniku, kjer se tudi pišejo Kolenik, je gotovo že več sto let ena in ista družina na tej kmetiji, ki je precej velika. Pred leti sta jih zadeli dve težki nesreči, ki sta hudo prizadeli družino. Leta 1949 je pogorelo iz neznanega vzroka hišno in tudi gospodarsko poslopje, a meseca avgusta 1971 se je oče, še v najlepši moški dobi, s traktorjem smrtno ponesrečil. Spet so postavili nova poslopja, in ker so otroci že precej odrasli in vsi pridni za delo, spet lepo gospodarijo naprej.

Pri Kosu, kjer se je prejšnji posestnik pisal tudi Kos, je bil tisti rod gotovo dolga leta na tem posestvu. Tega je pred nekaj leti kupil Kolenikov sin, Lipej. Postavil je lepo novo hišico. Upamo, da bo v doglednem času tudi prišel kdo, da bo v njej prebival. Pa se spomnim pri tem rajnega Kosovega očeta in matere, ki sta dobro gospodarila, sem vselej rad šel tja, kadar sem zapisoval v Šmarjeti.

Tudi pri Dobniku je bila že stara lesena hiša v slabem stanju. Dobnikov sin je delal zdaj pri tej in spet pri drugi tvrdki. In ker je znal pridelani denar tudi prav obrniti, imajo zdaj novo hišo in tudi gospodarsko poslopje nanovo postavljeno.

Pri Šimeju, kjer je zdaj novi gospodar, Oserbanov sin Štefan, so začeli tudi zidati lani novo hišo, ki je še v surovem.

Ko pride človek h Gutovniku, se lahko kar začudi, ko vidi na lepem prostoru, ob cesti, veliko zidano enonadstropno hišo, ki je bolj podobna kaki mestni kot pa kmečki hiši. Mladi Gutovnik je bil zelo podjeten, da je postavil v tem gorskem kraju takšno hišo, ki se vidi daleč po okolici in daje Šmarjeti nekako veselo lice.

(Dalje prihodnjič)

SPOMIN

Nad vasjo Log, pod vznožjem hriba, ki je poraščen s smrekovim gozdom, je majhna ravnina, na kateri je majhna samotna kmetija.

Gospodar Ravnikar je padel med drugo vojno. Vdova Ravnikar je ostala po vojni sama z dvema sinovoma, ki sta že odrasla šolskim obveznostim. Trdo delo in skrb za vsakdanji kruh sta prekovala Ravnikarico v trdo, a nemogočo žensko, ki je imela tudi precej zlobe prirojene. Poleg tega je bila hudo vraževerna. Če ji je šlo pri gospodarstvu kaj narobe, če je bila nesreča pri živini ali na polju, je vedno dolžila koga izmed sovaščanov, da ji je srečo »zacopral«. Imela je čedalje več sovražnikov, ker se je za vsako malenkost kregala ali se celo tožila z ljudmi. Zasovražila je skoraj vse ljudi, razen svojih dveh sinov, Franceta in Pavleta. Zlasti manjšega Pavleta je imela posebno rada.

Toda nesreča je hotela, da je ravno Pavle hudo zbolel. Začela ga je hudo boleti glava. Mati je bila prepričana, da mu je kakšen sovražnik kaj zavdal. Pavle je prestajal neznosne bolečine. Ljubeča mati je skrbela, da mu je z raznimi »coprnijami« odganjala uroke. V zdravniško pomoč ni verjela. Ko ni videla drugega izhoda, je le ukazala poklicati zdravnika iz bližnjega mesta. Zdravnik ga je takoj poslal v bolnišnico, kjer so ugotovili, da ima fant zelo hudo bolezen na možganih. Bolečine so mu nekoliko olajšali, a ozdraviti ga niso mogli. Po nekaj tednih je mladi Pavle umrl.

Pri Ravnikarju se je tedaj naselila nova žalost in še večje sovraštvo do sovaščanov. Mati Ravnikarica pa je bila tudi prepričana, da bo njen Pavle prišel po smrti še nazaj. Noč za nočjo je prisluškovala, če bo slišala kaj sumljivega.

Neko noč je bilo zunaj vse mirno. Nobenega vetra ni bilo. Noč je bila temna, ker je bil mlaj, pa še oblačno je bilo. Le sove so skovikale v bližnjem gozdu. Sina Franceta po naključju ni bilo doma. Šel je po opravilih daleč od doma, za več dni. Ravnikarica je bila čisto sama doma. Edina muca, ki je bila pri hiši, je dremala pod njeno posteljo, v spodnji kamri poleg izbe. Vrata kamre so bila samo lahno priprta.

Sredi noči je mater Ravnikarico iz spanja zbudilo neko ropotanje v veži. Mati je bila prepričana, da je v veži »spomin«, duh njenega pokojnega sina Pavla. Slišati je bilo nenavadno hojo, težko sopihanje in kakor bi nekdo trgal cunje. Ravnikarica si je vedno želela, da bi še videla Pavla, čeprav le v duhu, toda sedaj, ko je bila prepričana, da je v veži, jo je pa le postalo groza. S težavo je komaj polslišno zajecljala: »Pavle, le pojdi k meni! Le pridi! Saj se te nič ne bojim.«

Zrla je v vrata izbe, kdaj se bodo odprla in bo vstopil sin. A vrata se niso odprla, le v veži je bilo še naprej slišati močno sopenje in hlastanje. Nekaj časa je sedela na postelji in oklevala. »Bi šla pogledat v vežo, kaj se dogaja, ali ne?« Končno se je le opogumila.

V izbi je pritisnila na električno stikalo in previdno odprla vrata v vežo. Iz izbe v vežo je padla svetloba električne luči in v tej svetlobi je Ravnikarica videla — svojo staro svinjo. Z veže je namreč peljal hodnik v svinjak, ki je bil na nasprotnem koncu poslopja. Ker je gospodinja pustila zvečer dvojna vrata odprta, je ponoči prišla v vežo strašit svinja. V veži sta namreč stali dve vreči ovsene moke in svinja se je kar obeh vreč lotila s svojimi čekani. Pa tudi moka ji je kar prav prišla.

Od tiste noči dalje Ravnikarica ni več pričakovala svojega pokojnega sina. *J. T.*

Za dobro voljo

SE NE SPOMNI

»Če se prav spominjam, sem ti naročil, da se javiš na raport, ali ne? In zakaj sem ti naročil, da prideš sem? Jaz se več ne spominjam.«

»Tovariš kapetan, jaz tudi ne.«

ON TUDI NE

Mož se je ponoči vrnil precej pozno domov, pa mu žena očita:

»Kje vendar hodiš tako dolgo? Še nič nisem spala, tako me je skrbelo.«

»Mene tudi, zato nisem še nič spal,« se je odrezal mož.

JACK LONDON: 38

TRI SRCA

„Zdaj si slišal. Še danes bo tujec moj mož. Če me pa nihče ne bo hotel poročiti, ti prepustim vse tri, da jih umoriš in sežgeš na oltarju.

Tudi ta ženska pride na grmado. Očitno me je hotela ponižati, misleč, da kot ženska zaostajam za njo."

Obrnila se je k svečeniku in mu dajala navodila, ki jih pa ujetniki niso razumeli. Potem se je znova začul njen glas:

„Tu so trije moški. Eden izmed njih mi je bil namenjen za moža že davno pred svojim rojstvom. Čuj torej, svečenik! Vzemi ujetnike, zapri jih in naj se sami med seboj pomenijo, kdo mi je namenjen."

„Če je sojeno," je vzkliknila Leoncie srdito, „potem res ni treba prepuščati odločitve usodi. Saj poznaš tistega, ki ti je namenjen. Čemu torej tveganje? Imenuj ga, carica, pri tej priči ga imenuj!"

„Izbrano bo tako, kakor sem določila," je odgovorila carica, vrgla v kelih še ščepec praška in pogledala vanj. „Pojdite torej in zgodi se volja neizprosne usode."

Že so se obrnili, da odidejo, ko je carica naenkrat vzkliknila:

„Počakajte! Pojdi sem, Francis! Videla sem nekaj, kar se tiče tebe. Pridi in poglejva skupaj v Ogledalo Sveta."

Ostali so čakali. Francis je pa pogledal s carico v skrivnostno površino tekoče kovine. Zagledal je samega sebe v knjižnici rodbinskega dvorca. Pri njem je stala „Tista, ki sanja". Objemal jo je čez pas. Takoj nato je opazil tudi domač brzojavni aparat, ki ga je carica začudeno ogledovala. Francis ji je hotel pojasniti konstrukcijo in pomen aparata. Pri tem je pogledal na trak in prebral nekaj tako nepričakovanega, da je takoj planil k bližnjemu telefonu. Tisti hip je slika v kelihu izginila in Francis je videl, kako govori sam po telefonu s svojim borznim agentom.

„Kaj ste videli v kelihu?" ga je vprašala Leoncie, ko so odhajali iz sobe.

In Francis se je zlagal. Niti z besedico ni omenil, da je v svoji newyorški knjižnici videl „Tisto, ki sanja". Odgovoril je samo:

„Videl sem domači brzojav, ki mi je naznanil, da vlada na borzi v Wall Streetu panika. Zdaj mi pa pojasnite, kako je mogla carica izvedeti, da sem zainteresiran na borznih špekulacijah v Wall Streetu?"

III. DEL

19

„Nekdo se bo vendarle moral poročiti s to blazno žensko!" je dejala Leoncie, ko so se zaprla za njimi vrata iste sobe, kjer so bili ujetniki zaprti že pred odhodom k carici. „Ta junak reši življenje nam in sebi. Senor Torres, vam se torej ponuja najlepša priložnost, da sebi in trem prijateljem rešite življenje."

„Brrr!" je zamrmral Torres. „Jaz je ne vzamem niti za deset milijonov zlatih dolarjev. Preveč je pametna. Kar groza me je, če se spomnim, kaj sem videl in doživel v njeni sobi. Ona, kako bi dejal, čudno vpliva name. Nisem sicer strahopetnež, vendar pa v njeni prisotnosti izgubim ves pogum. Kar tresel sem se od strahu, ko me je pogledala s svojimi čudnimi očmi. Niti za deset milijonov bi ne mogel premagati tega strahu. Henry in Francis sta seveda bolj pogumna, kakor jaz. Pa naj se poroči z njo Henry ali Francis."

„Saj sem vendar zaročen z Leoncio," je protestiral Henry. „Jaz se torej ne morem poročiti s carico."

Oči vseh so se uprle v Francisa. Preden je pa Francis spregovoril, se je vmešala Leoncie.

„To ni pošteno," je dejala ogorčeno. „Nihče se noče prostovoljno poročiti z njo. Preostaja nam torej edina pot iz tega mučnega položaja: žreb naj določi, kdo se bo žrtvoval."

Pri teh besedah je potegnila iz slamnjače tri bilke in prelomila eno, tako da je bila zelo kratka.

„Kdor potegne najkrajšo, se mora poročiti s carico. — Vi, senor Torres, morate poizkusiti svojo srečo prvi."

„Poročni venec vam bo nagrada," se je nasmehnil Henry.

Torres se je prekrižal in potegnil. Njegova bilka je bila tako dolga, da je od veselja začel skakati po sobi.

Nato je potegnil Francis in tudi njegova bilka je bila dolga. Tako Henryju ni preostalo drugega, kakor vdati se v svojo usodo.

Slamica v Leonciini roki je bila zanj usodna. Ves obupan se je ozrl na Leoncie. Leoncii se je smilil v dno duše. Francis je takoj opazil njeno sočutje in začel je razmišljati, kako bi rešil svojega prijatelja. In hipoma so bile odstranjene vse ovire. Ljubil je sicer Leoncio in bil je pripravljen žrtvovati za njo vse, toda njegova moška zvestoba do Henryja je bila še večja. Francis ni več okleval. Stopil je k Henryju, mu položil roko na ramo in vzkliknil veselo:

„Kar pomiri se, dragi. Pred vami stoji mladenič, ki še ni zaročen. Jaz se poročim s carico."

Henryju se je po teh besedah zdelo, da mu je nekdo v smrtni nevarnosti rešil življenje. Krepko je stisnil Francisu roko in pogledala sta si v oči, kakor si morejo pogledati samo pošteni in iskreni moški. Nihče ni opazil, da je Leoncie vsa obupana povesila oči. „Tista, ki sanja", je imela prav. Kot ženska je bila Leoncie krivična. Ljubila je dva moška, kljub temu pa ni hotela priznati carici pravice do ljubezni.

Morda bi se bil vnel med njimi prepir ali pa bi Leoncie predlagala kak drug izhod, če bi se ne bila pojavila na pragu deklica iz Velikega doma, ki je prinesla ujetnikom kosilo. Torres je takoj opazil na njenem vratu verižico iz dragocenih kamnov. Bili so lepi rubini.

„Pravkar mi jih je dala ‚Tista, ki sanja'", je dejala de-

RADIO CELOVEC
SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 30.11.: 07.05—07.35 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 1. 12.: 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — A. Marodić: Nenavadne zgodbe — 2. „Skrivnost prazne grobnice". — Za prijetno razpoloženje.

TOREK, 2. 12.: 09.30—10.00 Za vsakega nekaj — 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 3. 12.: 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Poper in sol.

ČETRTEK, 4. 12.: 13.45—14.45 Celovški radijski dnevnik — Minute z... — Cvetko Golar — Sopotnik slovenske moderne. (Ob 10-letnici smrti). — Zbori pojo...

PETEK, 5. 12.: 09.15—09.30 Poslušajte šolsko radijsko oddajo — (A. Kert: O slovenski mladinski književnosti) — 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Solistična glasba.

SOBOTA, 6. 12.: 09.45—10.30 Rubrika za jugoslovanske delavce v Avstriji — Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

TV AVSTRIJA
1. PROGRAM

NEDELJA, 30. 11.: 17.00 Modri čevljar, igra Hansa Krausa — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Poj z nami — Štajerska — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 Adventni pogovor: Zapuščeni otrok — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Christoffel von Grimmelshausen — 21.55 Resnični Wahrhol — 22.40 Poročila.

PONEDELJEK, 1. 12.: 9.30 19. stoletje (8): Vojaščina: Z Bogom za kralja in domovino — 10.00 TV v šoli: Florenca — 10.30 Gaily, Gaily; doživljaji nevednega mladeniča, ki je prišel v Chikago, da bi spoznal življenje — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport — 20.50 Onedinova linija: Pravica močnejšega — 21.40 Glasbena poročila — 21.45 Ludwig van Beethoven — 22.20 Poročila.

TOREK, 2. 12.: 9.30 Krompir — 10.00 TV v šoli: Materija in prostor (12) — 10.30 Nevarne pustolovščine — 18.00 Karl May pripoveduje: Napad — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kdor trikrat laže — 20.45 Beri z nami — 21.05 Drevo raste v Brocklynu (1945), Elija Kacan — 23.15 Poročila.

SREDA, 3. 12.: 9.30 Kmetijstvo danes (14) — 10.00 TV v šoli: Nepoznano sosedstvo: Gore gospoda Kugyja — 10.30 Drevo raste v Brocklynu — 17.00 Sraka Ela — 17.30 Black Beauty — 18.00 Vsi moji dragi — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Če petelin poje; šaloigra v treh dejanjih Avgusta Hinrichsa — 21.35 Waltonsovi — 22.00 Poročila.

ČETRTEK, 4. 12.: 9.30 Organizacija obrata (1) — 10.00 TV v šoli: Kaj lahko postanem? Organizirati in gospodariti — 10.30 Mož, ki se je imenoval Sherlock Holmes, kriminalna komedija — 18.00 Farma Follyfoot — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Srečanje z živaljo in človekom — 20.50 Prebiti je vse — 21.50 Film — 22.35 Poročila.

TV AVSTRIJA
2. PROGRAM

NEDELJA, 30. 11.: 16.15 Nevarne pustolovščine — 18.00 Spotlight — 18.30 Musical iz leta 1942: Holiday Inn — 20.05 Enciklopedija — 20.15 Poznate melodijo? — 21.00 George Balanchine in newyorški balet — 21.20 Dečki in deklice.

PONEDELJEK, 1. 12.: 17.55 Materija in prostor (12) — 18.25 Angleščina — 19.00 Parkelj, Miklavž in drugi — 19.45 Spotlight — 20.00 Waltonsovi — 20.50 Zima v Pustriški dolini, film iz Južne Tirolske — 21.15 Pozabljeni čudeži — 22.20 Šport.

TOREK, 2. 12.: 17.55 Kmetijstvo danes (14) — 18.25 Angleščina — 19.00 Poti k umetnosti — 19.40 Zidali so odtisek neba: Nemška gotika — 20.00 Pustolovščine dobrega vojaka Švejka (5) — 21.40 Šport.

SREDA, 3. 12.: 18.25 Francoščina — 19.00 Otroci sence — 20.00 Politična dokumentacija — 21.00 Stalno kuharsko omizje — 21.10 Šport.

ČETRTEK, 4. 12.: 18.25 Ruščina — 19.00 Kronana znanost: Nobelova nagrada v našem času — 19.45 Kratek aktualni film — 20.00 Gora Dunaj — gora Laa — 20.50 Oglejte si to; Farkasova retrospektiva — 21.35 Kiparka iz mesta Polička — 22.25 Šport.

PETEK, 5. 12.: 19. stoletje (9) — 18.25 Nemščina (34) — 19.00 Srečanje s Hildegardo Burianovo — 20.00 Magaziner (2) — 20.45 Kultura, posebno — 21.55 Šport.

TV Ljubljana

NEDELJA, 30. 11.: 9.05 Poročila — 9.10 R. Bratny: Kolumbovci — 10.10 Klovn Ferdinand in živalski vrt — 12.00 Poročila — 18.20 Pionirji letalstva — 19.30 TV dnevnik — 20.05 M. Kerstner: Gruntovčani — 21.05 S kamero po svetu: Hvar — I. del — 21.55 Šport — 22.15 TV dnevnik.

PONEDELJEK, 1. 12.: 10.05 Poročila — 10.10 Revolucija in glasba — 10.40 Otroški spored — 15.50 Nevidni plašč — za otroke — 16.05 Čarobna žoga — risanka — 16.20 To je godba (Trbovlje) — 16.55 Hokej: Olimpija — Dynamo Weißwasser — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 I. Cankar: Hiša Marije Pomočnice — drama — 21.00 Prvi koraki v mednarodno življenje — 21.40 Film.

TOREK, 2. 12.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 11.20 TV v šoli — 12.55 Nogomet: Budučnost — Partizan — 17.10 Kokoši in piščanci — film — 17.20 Erazem in potepuh — I. del — 18.10 Znameniti živalski vrtovi — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 21.15 G. de Maupassant: Lepi striček — 22.10 TV dnevnik.

SREDA, 3. 12.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 16.25 Smuk za ženske iz Val d'Isera — 17.25 Dvoživka in templarji — I. del — 18.10 Mladi za mlade — 18.45 Družinsko gnezdo — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Film tedna: December — 21.35 Miniature: Elgar: Serenada za godala v e-molu — 21.50 TV dnevnik.

ČETRTEK, 4. 12.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 16.15 Veleslalom za ženske iz Val d'Isera — 17.15 Cvetje — 18.05 Tretji svetovni mir: Evropa čudežev — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Bitka za ranjence — 21.00 Četrtkovi razgledi — 12.00 TV dnevnik.

PETEK, 5. 12.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 15.50 Veleslalom za moške iz Val d'Isera — 18.05 Slovenski rock 75 — 18.40 Svet, ki nas obdaja: Molekule — 19.00 Peščene sipine — 19.10 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Slačenje — film — 22.10 TV dnevnik.

Knjižni dar Družbe sv. Mohorja v Celovcu

Velika je družina udov Družbe sv. Mohorja po širnem svetu. Ni je organizacije in kulturne ustanove, ki bi družila in povezovala tako veliko število Slovencev v zamejstvu izven naše častitljive Družbe. Prenovljen na znotraj in obnovljen na zunaj stoji spet naš skupni dom v Celovcu, naša častitljiva Mohorjeva hiša. Mohorjani, poverjeniki in gostje prihajajo iz raznih krajev sveta, kjer bivajo Slovenci in se z nami vesele, ko skupno ogledujemo novi Slomškov dom in obnovljeni Mohorjev dom.

KOLEDAR ZA LETO 1976

Vsakega bo zanimalo poročilo o zidavah in prezidavah naših obeh domov, ki so se vršile v letih 1973, 1974, 1975. Koliko stane vse to? Koliko je dolga? Kako bo Mohorjeva odplačevala? Vse to je na kratko opisano. Koledar prinaša tudi preglede, kako se je po drugi svetovni vojni Družba razvijala na Koroškem in drugod po svetu. Številke so zelo zanimive. Zanimivi so tudi podatki o razvoju naših Dijaških domov in Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Vidimo, da je vzdrževanje domov trenutno največja finančna skrb in obremenitev Družbe. Vidimo pa tudi, koliko inteligence so Mohorjevi domovi skupaj s Slovensko gimnazijo v zadnjih 20 letih Koroški vzgojili. Poleg tega naj omenimo še, da postane ud Mohorjeve družbe in da je deležen sadov svetih maš in odpustkov vsakdo, ki vzame vsaj Koledar. (Cena: 50.— šilingov).

Večernice: Lojze Ilja:
ZADNJI RABIN V LJUBLJANI

Ta obsežni zgodovinski roman je sad dolgotrajnega temeljitega dela in študija dogajanj v zvezi s turškimi vpadi na slovensko ozemlje, z zadnjimi ostanki judovstva na Kranjskem, Spodnjem Štajerskem, Koroškem in Primorskem kot tudi delnega prikaza kmečkih puntov in grabežljive politike beneške republike, delno tudi pomanjkljivosti pri svetni in cerkveni gosposki, in to v drugi polovici petnajstega in v prvi polovici šestnajstega stoletja. Pisatelj se je zelo potrudil, da je čim več in čim bolj temeljito obdelal njemu dosegljive vire. (Cena: 50.— šilingov).

Vojko Arko:
PLANINSKE ZGODBE Z NAHUEL HUAPIJA

„Dr. Arko je zaljubljen v naravo, ves živi z njo in v njej. Zato so on in še nekateri zbežali iz desetmilijonskega glavnega mesta Buenos Airesa v pristno, nepokvarjeno, divje veličastno naravo, ki je edinstvena prav v Barilochah — ‚Argentinski Švici' (skoraj 2000 km južno od glavnega mesta). Arko in tovariši so svoje mladostne moči žrtvovali, da so odkrili doslej skoro nepoznani svet, zmagovali doslej nezavzete gorske vrhove, osvajali smuške rekorde, prinesli so v Bariloche novo življenje in proslavili slovensko ime." (V. Zaletel v predgovoru). (Cena: 35.— šilingov).

Prof. dr. J. Rupnik:
DRUŽINSKO SV. PISMO
2. ZVEZEK

Vsebuje evangelije po Luku in Janezu. Format, črke in izdelava so kot prvi del. Iz Italije nam je lani nekdo pisal: „Čudim se Mohorjevi, da zmore izadti tako dragoceno knjigo za tako nizko ceno!" Naš cilj je, da spravimo v vse družine Mohorjanov reprezentativno izdajo Novega testamenta „Družinsko sv. pismo". Zelo dragocene so znanstveno temeljite in sodobne opombe prof. msgr. dr. Ivana Rupnika. (Cena: 50.— šilingov).

DRUŽINSKA PRATIKA
ZA LETO 1976

Poleg koledarskega dela s tradicionalnimi risbami svetnikov in z napovedmi vremena za vsak dan prinaša PRATIKA tudi najrazličnejše sestavke in napotke, da je nikdar ne vzameš v roke brez koristi. (Cena: 29.— šilingov).

klica vsa srečna, da njen nakit ujetnikom tako ugaja.

„Ali ima še kaj takih draguljev?" je vprašal Torres.

„Seveda!" je odgovorila deklica. „Pravkar mi je kazala velik kovček, do vrha poln draguljev. Bili so najrazličnejših barv in mnogo večji, kakor tile. Bili so kar na kupu, kakor pesek."

Medtem ko so ostali trije jedli in kramljali, je Torres nervozno kadil cigareto. Ko jo je pokadil, je vstal in izjavil, da ne bo jedel, češ da se ne počuti dobro.

„Čujte!" je dejal zamišljeno. „V španščini se ne more nihče meriti z menoj. Poleg tega sem prepričan, da poznam tudi značaj Špank bolj, kakor vidva. Da dokažem, da je moje srce do vaju povsem lojalno, pojdem takoj k carici in jo bom skušal pregovoriti, naj se nikar ne poroči."

Vojščak je ustavil Torresa, medtem ko je drugi odšel k carici in se vrnil s poveljem, naj ujetnik vstopi. Carica je ležala na divanu. Prijazno se je nasmehnila Torresu in ga povabila k sebi.

„Ti nisi hotel jesti?" ga je vprašala vsa v skrbeh in pripomnila, ko se je izgovarjal, da mu jed ni dišala: „Morda bi ti pa dišala pijača?"

Torresu so se zasvetile oči. Že več dni je hrepenel po požirku dobrega vina ali žganja. Carica je poklicala svojo sužnjo in ji velela prinesti vina.

„Tole vino je izvrstno. Sicer se pa lahko sam prepričaš, da ga je pil Da Vasco pred štiristo leti, ko je prišel s svojimi vojščaki v to dolino," je dejala in pokazala na lesen vrč, ki ga je služabnica postavila k njenim nogam.

O starosti vina ni bilo nobenega dvoma. Torres je pomislil, da je ta kapljica preplula zahodni ocean pred štirimi stoletji in da je za dvanajst pokolenj starejša od njega. Zato ni čudno, da ga je dobra kapljica tako mikala. Čaša, ki mu jo je napolnila služabnica, je bila sicer velika, vendar jo je pa Torres v dušku izpraznil. Vino je bilo izvrstno. Kmalu se je razlilo po njegovih žilah in začutil je, da mu gre močno v glavo.

Carica mu je velela sesti na rob divana, da bi ga lahko bolje opazovala.

„Prišel si brez povabila?" ga je vprašala prijazno. „Kaj mi imaš povedati? Morda prihajaš s kako prošnjo ali željo? Govori!"

„Mene je določil žreb, da postanem tvoj mož," je dejal in si zavihal brke, češ, le poglej, kakšnega korenjaka dobiš. Moški so na ljubezenskih sestankih vsi enaki.

„Čudno," je dejala carica. „V Ogledalu Sveta nisem videla tvojega obraza. Tu mora biti... pomota, a?"

„Da, pomota," je pritrdil hitro, ker je prebral v njenih očeh, da vse ve. „Vino je vsega krivo. V njem je neka čarobna sila, ki me je prisilila, da sem ti odkril svoje srce. Ljubim te in brez tebe ne morem več živeti."

Smeje je poklicala služabnico in ji velela naliti Torresu še eno čašo vina.

„Zdaj pride na vrsto najbrž druga pomota, kajne?" ga je dražila, ko je izpraznil čašo.

„O ne, draga carica!" je odgovoril Torres. „Zdaj je zopet vse jasno. Zopet imam svoje zvesto srce v oblasti. Žreb ti je določil za moža Francisa Morgana, tistega, ki ti je poljubil roko."

„To je moška beseda. Zdaj si govoril resnico," je dejala slovesno. „Njegov obraz sem videla in vedela sem že davno, da mi je namenjen Francis."

Te besede so Torresu vrnile pogum in zato je nadaljeval:

„Prijatelja sva, Francis je moj najboljši prijatelj. Ti, ki vse veš, poznaš tudi običaj, da nevesta prinese ženinu doto. Poslal me je kot svojega najboljšega prijatelja, da si ogledam nevestino doto. Ne smeš namreč pozabiti, da je Francis eden najbogatejših Američanov. V Ameriki so ljudje sploh zelo bogati."

Carica je tako naglo skočila z divana, da se je Torres ves sključil in v strahu pričakoval, kdaj mu zasadi nož med rebra. Toda carici ni prišlo niti na misel, da bi se mu primerno zahvalila za to nesramno laž. Hitro je smuknila skozi vrata, ki so vodila v notranjost sobane.

„Pojdiva!" je zaklicala Torresu.

Ko je stopil v drugo sobo, je Torres takoj spoznal, da stoji v caričini spalnici. Toda oprema sobe ga ni zanimala. Carica je dvignila pokrov okovanega kovčka in namignila Torresu, naj pogleda, kaj je v njem. Ubogal je in zagledal zaklad, o katerem se mu niti sanjalo ni. Deklica iz Velikega doma je govorila resnico. Dragoceni kamni, katerih vrednost se s številkami sploh ni dala določiti, so ležali v kovčku kar na kupih. Tu so bili rubini, topazi, diamanti, safiri in drugi redki dragulji, največji in najčistejši, kar jih je kdaj poznal svet.

„Sezi z obema rokama globoko v zakladnico," je dejala, „in prepričaj se, da te igračke niso plod človeške fantazije, temveč da imaš pred seboj prave dragulje. In ko se sam prepričaš, da nisem brez dote, boš lahko poročal svojemu prijatelju, da me lahko brez skrbi poroči."

In Torres, ki mu je stara žlahtna kapljica še vedno šumela po glavi, je rade volje izpolnil njeno povelje.

„Kaj ima to steklo res tako ogromno vrednost?" je vprašala ironično. „Tvoje oči so se razširile, kakor da vidiš bogve kaj."

„Niti sanjalo se mi ni, da je na svetu tak zaklad!" je zamrmral Torres s pijanim glasom.

„Praviš, da so vredni več, kakor vse na svetu?"

„Da, več kakor vse na svetu."

„Tudi več, kakor plemenitost, ljubezen in poštenje?"

„Več kakor vse človeške vrline. Človek bi kar zblaznel, če jih pogleda."

„Se z njimi kupi tudi ljubezen in moška ali ženska zvestoba?"

„Z njimi lahko kupiš ves svet!"

„Povej mi," je spregovorila carica, „ti si moški, ki si objemal nešteto žensk. Se da kupiti s temi dragulji tudi ženska?"

„Odkar stoji svet, so kupovali in prodajali ženske z dragulji in njim na ljubo so se ženske same prodajale."

„Bi mogla s temi dragulji kupiti tudi srce tvojega prijatelja Francisa?"

(Dalje prihodnjič)

Nastop ameriškega združenja za slovenske študije

V Atlanti (ZDA) je bil pred kratkim redni kongres Ameriškega združenja za pospeševanje slovanskih študij, v okviru katerega je Združenje za slovenske študije organiziralo sekcijo o gospodarskih in kulturnih vprašanjih in regionalnem planiranju, kjer je bilo podanih več zanimivih referatov.

Italijansko-jugoslovanska trgovina

Profesor dr. Aleš Lokar iz Trsta je imel referat „Italijansko-jugoslovanska trgovina: primer odnosov med razvitimi in razvijajočimi se deželami", v katerem je prikazal dosedanje osnovne težnje trgovskih pretokov med obema bližnjima deželama. Posebej se je ustavil pri blagovni strukturi, ki je že vsa povojna leta takšna, da je Jugoslavija v glavnem kot ponudnik surovin in proizvodov primarnega sektorja, Italija pa v glavnem kot ponudnik industrijskega blaga, tako potrošnega kot investicijskih proizvodov. Investicije so omogočile, da je Jugoslavija hitro razvijala industrijske panoge in kmetijstvo. Ko pa je začela na nekaterih področjih kazati komparativne prednosti — recimo v živinoreji — in je začela uspešno izvažati te proizvode v Italijo, so te dežele postavile nasproti jugoslovanskim proizvodom hude ovire carinske narave. Blagovna bilanca, ki se je bila že skoraj uravnotežila, se je znova močno nagnila v škodo Jugoslavije, ki je sedaj morala sama zopet nastopiti v protekcijo svojih interesov in se obraniti nevarnosti, ki ji je bila zaradi tega izpostavljena.

Regionalno planiranje v Sloveniji

V referatu z naslovom „Slovenski model regionalnega planiranja" je dr. Toussaint Hočevar, profesor ekonomije na univerzi v New Orleansu, najprej predstavil policentrični koncept regionalnega načrtovanja v Sloveniji. Sledila je strukturalno-komparativna statistična analiza medkrajevnih sprememb števila zaposlenih v obdobju 1970-1973. Ob upoštevanju razlik v gospodarski strukturi se izkaže, da je naraščala zaposlenost podpovprečno v starejših industrijskih središčih, kot so Maribor, Jesenice, Celje in Ljubljana. Nadpovprečno rast pa so imela novejša središča, torej Novo mesto, Nova Gorica in Murska Sobota, kot tudi trikotnik Slovenj Gradec—Ravne—Dravograd. Tudi industrija izven vodilnih središč je rasla nadpovprečno, kar nakazuje tendenco enakomernejše porazdelitve te dejavnosti v slovenskem prostoru. Edinole pri zdravstvenih dejavnostih, šolstvu in upravnih dejavnostih je zapazna tendenca h koncentraciji v regionalnih središčih.

Regionalizacija zdravstvenega skrbstva

Profesor Robert G. Dyck, direktor centra za načrtovanje okolja na Virginijskem politehničnem institutu je obravnaval zdravstveno načrtovanje v Sloveniji. Poudaril je, da se je v predvojni Jugoslaviji tedanja Dravska banovina najbolj trudila, da bi se približala cilju preventivnega zdravstvenega skrbstva, kot si ga je zamislil dr. Andrija Štampar, ki je deloval v ministrstvu za zdravstvo med letoma 1919 in 1931. Kot važne dosežke nedavnega razvoja je profesor Dyck podčrtal regionalizacijo zdravstvenih storitev in izenačenje zdravstvenega zavarovanja delavcev in kmetov. Regionalne organizacije naj bi še nadalje pospeševale preventivne oblike zdravstvenega skrbstva, pomagale pri integraciji zdravstvenega programa s sorodnimi programi ter preprečevale nezaželene posledice skrajnih oblik decentralizacije.

Delo literarnega sektorja

Poleg obravnavane sekcije o regionalni in ekonomski problematiki je Združenje za slovenske študije organiziralo za konferenco v Atlanti tudi literarno sekcijo, ki jo je vodil profesor Rado Lenček s Kolumbijske univerze. Profesor Cooper z Northwesternske univerze je obravnaval Tassov vpliv na slovensko književnost, Lena Lenček s Harvardske univerze slovenske balade in profesor Schillich z univerze v Tennesseeju, Prešerna. Profesor Harkins s Kolumbijske univerze je govoril o aspektu maloštevilčnosti literarne publike pri Slovencih, Čehih in podobnih narodih.

Tudi v primerjalnih sekcijah, ki jih je pripravilo Ameriško združenje za študij južnovzhodne Evrope, so bili Slovenci dobro zastopani. Profesor Bogdan Novak z univerze v Toledu je v sekciji o etničnih manjšinah govoril o pravnem položaju Slovencev v Italiji. V lingvistični sekciji je imel profesor Rado Lenček referat o razvoju slovenskega knjižnega jezika. Profesor Edvard Gobec z univerze v Kentu je v sekciji, ki jo je vodila prof. Carole Rogel z univerze v Ohiu, prikazal doprinos Slovencev k razvoju ameriške omike.

Vedno širše zanimanje znanstvenikov z raznih področij za slovensko kulturo in družbeno ureditev je vsekakor svojstven odraz slovenskega vzpona na vseh toriščih.

Otvoritev proge Beograd-Bar

BEOGRAD. — Proga Beograd—Bar, ena najbolj zanimivih in divjih romantičnih prog v Evropi in morda tudi sveta, obenem pa tudi ena najbolj zahtevnih gradenj te vrste, bo kmalu dograjena. Te dni so prebili zadnji predor, na pripravljenih temeljih hite polagati tračnice, obenem pa se že dogovarjajo za vozni red po tej progi, ki bo izrednega pomena: odprla bo svetu do sedaj najbolj zakotne predele Jugoslavije, kamor se je le težko prišlo, omogočila bo hitrejši gospodarski razvoj velikega dela države, povezala Beograd po najkrajši progi z morjem, obenem pa bo pomenila ogromno pridobitev za turizem. Nič čudnega ni zato, da bodo, potem ko bo začel s 1. junijem prihodnjega leta reden promet po tej progi, vozili po njej štirje pari mednarodnih vlakov s povezavo od Hamburga in celo Malmöja.

Kot vemo je gradnja te proge, ki ni bila poceni, povzročala graditeljem mnogo preglavic posebno z zidavo mostov in predorov, ki jih je toliko, da pravijo, da je to najdaljša podzemna železnica na svetu.

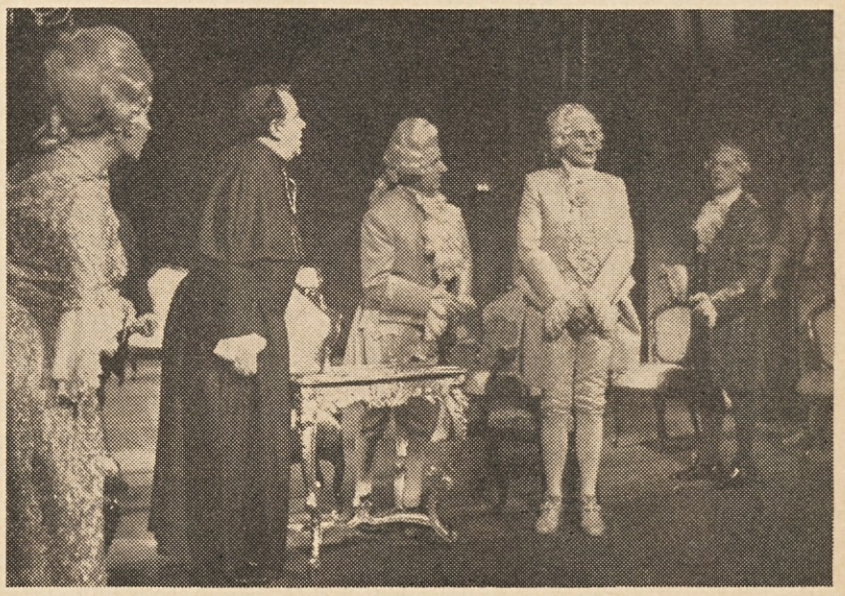

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V MARIBORU

gostuje v ponedeljek, 8. decembra 1975, ob 14.30 v Mestnem gledališču v Celovcu s komedijo Bratka Krefta v treh dejanjih

KRAJNSKI KOMEDIJANTI

Režiser: SLAVKO JAN
Dramaturg: MOJCA KREFTOVA
Kostumi: MIJA JARČEVA
Lektor: CITA KOSTEVŠKOVA
Scena: MELITA VOLK-ŠTIHOVA
Glasba: DEMETRIJ ŽEBRE

Prepričani smo, da vam obiska te predstave res ne bo žal, ker vam bo posredovala izredno prijeten kulturni užitek!

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, voditeljih farne mladine, v pisarni KKZ (tel. 0 42 22 - 84 3 58) in eno uro pred predstavo v Mestnem gledališču v Celovcu.

Vse ljubitelje slovenske odrske umetnosti vabi

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA
V CELOVCU

Dim škodljiv tudi nekadilcem

Spričo številnih obolenj med kadilci stopajo v boj zoper kajenje tudi nekadilci, ki morajo biti oziroma bivati skupaj s kadilci, kar jih prisiljuje k temu, da postajajo tako imenovani „pasivni kadilci", ko vdihavajo s tobačnim dimom napolnjeni zrak.

V Bostonu (ZDA) so delali preizkuse in meritve zraka na 23 različnih mestih: v avtobusih, vlakih, letališčnih prostorih, čakalnicah, restavracijah in podobno. Po mnenju teh znanstvenikov lahko plini, ki nastajajo pri zgorevanju in se zadržujejo v tobačnem dimu, prizadenejo nekadilcem občutne zdravstvene nadlege. Med te pline spadajo ogljikov monoksid, fenol in aldehid ter organske kisline. Če je v prostorih, kjer je zrak za dihanje nekako omejen, nikotinska koncentracija 16 do 640 mikrogramov na kbm zraka, pomeni to za nekadilca protivrednost 0,001 do 0,004 cigaret na uro; to je znosno za nekadilce.

Pred kratkim je bila v New Yorku III. svetovna konferenca o tobaku in zdravju („Tobak in zdravje"), na kateri je bilo nad 500 znanstvenikov iz 54 dežel. Na njej so sklenili zavzeti to-le gledišče:

Treba je vedeti, da povzroča neomejeno kajenje zdravstveno nevarnost za milijone ljudi in številne medicinske dovzetnosti in fizične motnje, obremenjevanje ter nadlegovanje za večino nekadilcev. Zato naj se izdajo zakoni za varstvo nekadilcev, oziroma naj se obstoječi zakoni razširijo, da bi varovali nekadilce pred nevarnostmi in škodami tako imenovanega „pasivnega kajenja".

Raziskave so pokazale, da je v krvi in urinu vsakega nekadilca dokazljiv nikotin, ki velja za najmočnejše strupe. Razen nikotina je v tobačnem dimu še 1150 drugih snovi, od katerih jih je najmanj 20 takih, ki povzročajo raka. V gostiščih, ki so zakajeni od tobaka, je koncentracija benzypyrena 10 do 20-krat večja, kar je škodljivo tudi za nekadilce, ki se nahajajo v takih prostorih. Natakarica, ki streže v lokalu s prostornino 57 kbm devetim kadilcem, inhalira vsako uro toliko nikotina, kakor če bi sama kadila 1 cigareto.

Habaš organizator „Črnega septembra"

Poleg Jaserja Arafata je tudi dr. Georges Habaš bojevnik za ustanovitev palestinske države. Po poklicu je otroški zdravnik in je bil do junijske vojne 1967 zaposlen v bolnišnici in begunskem taborišču v jordanskem glavnem mestu Amanu. Že od 1948 je v neprestanem boju zoper Izraelce, ki so takrat dobili samostojno državo. Še kot študent medicine je pred 20 leti ustanovil na ameriški univerzi v libanonskem glavnem mestu Beirutu „Arabsko narodno gibanje". Po junijski vojni je pustil redno zdravniško zaposlitev in odšel v ilegalo. Ustanovil je lastno bojno organizacijo „Ljudska fronta za osvoboditev Palestine" (PFLP). Poleti 1968 je bil Habaš v zaporih v Damasku v Siriji. Njegov prijatelj Wadih Haddad je kmalu organiziral Habaševo osvoboditev iz sirijskega zapora. V času njegovega priprtja v Siriji je PFLP izpeljala ugrabitev izraelskega letala, ki je pristalo v Alžiriji. Ugrabitev 4 potniških letal 1970, ki so jih Habaševi pristaši preusmerili v jordansko puščavo, je sprožila v septembru krvav spopad med kraljem Huseinom in Palestinci, ki se je končal z izgonom fedajinov iz Jordanije. (Odtod izvira ime palestinske teroristične organizacije „Črni september"). Habaša in druge palestinske ekstremiste, ki ne soglašajo z mirovno politiko egiptovskega državnega poglavarja Sadata, podpira libijski državni šef Gadafi.

šport - šport - šport - šport

● **BOKS**

OSMA ZMAGA PARLOVA

SKOPJE. — Jugoslovanski boksar poltežke kategorije Mate Parlov je v soboto v svojem osmem dvoboju kot profesionalec premagal Američana Billyja Freemana po točkah v 10 rundah.

S to zmago se je Mate Parlov še bolj približal dvoboju za naslov evropskega prvaka v tej kategoriji. Približno 2000 gledalcev je burno pozdravilo uspeh boksarja, ki je po izjavah strokovnjakov pokazal „izredno raven boksarske veščine". Temnopolti Američan je bil slabši, vendar zelo zdržljiv in za Parlova neugoden tekmec. 26-letni boksar iz Philadelphije je med profesionalci imel doslej 17 dvobojev, od katerih je 14 dobil, trikrat pa je izgubil. V dvoboju s Parlovom ni imel nobenih priložnosti, saj je naš boksar odlično pripravljen dočakal dvoboj. Parlov je pokazal vse vrline, s katerimi je kot amater dosegel izjemne uspehe. Razen v 1. rundi, ki je minila v izenačenem boju, je bil Parlov prepričljivo boljši. Sodniška odločitev pod 10 rundah — Parlov je prvič boksal vseh 10 rund — je bila: 100:87 za profesionalca.

● **NOGOMET**

OBLAK NAVDUŠUJE

Derbi zahodnonemškega nogometnega prvenstva je bil v Gelsenkirchnu, kjer je Oblakova enajsterica Schalke 04 sprejela v goste vodilno Borussio iz Mönchengladbacha. Tudi Oblakova sijajna igra domačinom ni pomagala k zmagi, navzlic remiju (2:2) pa je Schalke prikazal svojo doslej najboljšo igro.

„Vsi so strmeli nad igro jugoslovanske zvezde, Slovenca Braneta Oblaka. 72.000 gledalcev je gledalo vrhunski nogomet," piše v uvodu zahodnonemški dnevnik Bild in nadaljuje: „Stadion se je v prvem polčasu čudil Oblakovi igri, ki je diktiral igro svoje enajsterice in tako preigraval nasprotnike, da je bila kar umetnost."

Brane o sebi: „Zadovoljen sem, v prvem polčasu mi je uspevalo takorekoč vse. Štadion je ves čas skandiral moje ime. V nadaljevanju pa se je pokazalo, da mi soigralci vendarle še ne zaupajo povsem, kajti tekal sem veliko, a sem dobil le malo žog, zdi se mi, da zaradi ljubosumnosti igralcev moje enajsterice.

BRAZILIJA JE PRVI FAVORIT SVETOVNEGA PRVENSTVA

LONDON. — Britanski organizatorji stav se zelo zanimajo za žreb kvalifikacijskih skupin svetovenga nogometnega prvenstva 1978 v Argentini. Stavnice so takoj dale svoje napovedi, katera enajsterica bi lahko osvojila naslov svetovnega prvaka čez tri leta. Za zdaj najbolje kotira — s 6:1 — ekipa večkratnega svetovnega prvaka Brazilije. Na 2. mestu sta finalista minulega svetovnega prvenstva — ZRN in Nizozemska — s 7:1, četrta pa je Argentina z 10:1. Jugoslovanom ne pripisujejo posebnih možnosti. Jugoslovani so skupaj s Čilom, Poljsko in Urugvajem s 33:1 na 10 mestu.

● **PINGPONG**

MALO SVETOVNO PRVENSTVO V PINGPONGU

LJUBLJANA. — Razvoj namiznega tenisa po svetu si v zadnjih letih zmerom bolj utira pot v atraktivnost. Razlika med današnjo igro vrhunskih igralcev in pa tako imenovanim „pimplarskim" načinom iz razdobja pred zadnjim desetletjem je že tolikšna, da preseneča. Novi materiali so ustvarili možnosti za novo tehniko, v kateri dobivajo poseben izraz še osebne pobude posameznih vrhunskih igralcev, ki nenehno iščejo nove in še bolj nove možnosti, kako bi svojim nasprotnikom onemogočili uspešnost obrambe ali napada.

O vsem tem so se lahko na lastne oči prepričali gledalci 21. mednarodnega prvenstva Jugoslavije v pingpongu v Ljubljani. Toliko zanimivih in kvalitetnih iger ter bojev so lahko videli samo še na svetovnem prvenstvu 1965, ki je pomenil začetek novega obdobja v namiznem tenisu. Vse, kar so za mizami pokazali mojstri Go Jao-hua, Huan Liang, Lao Fu-min, Li Peng, Šurbek, Stipančič, Bengtsson, Johansson, Secretin in drugi, je težko opisati.

21. mednarodno namiznoteniško prvenstvo Jugoslavije je v dvorani Tivoli prineslo največ uspeha reprezentancama Kitajske in Jugoslavije. Kitajci so v sedmih disciplinah osvojili po 4 prva in druga mesta ter dobili še tri bronaste kolajne, Jugoslovanom pa so pripadli dve prvi mesti, eno drugo in kar pet tretjih. Z Batinćevo so Jugoslovani prvič v zgodovini teh prvenstev dobili tudi zmagovalko med ženskami.